

Trinkov koledar 1985

4351/1333

Odgovorni urednik Mario Garjup

TRINKOV KOLEDAR

za navadno leto

1985

*

IZDALO »KULTURNO DRUŠTVO IVAN TRINKO«

LETO 1985

je navadno leto in ima 365 dni. Začne in konča se s torkom. **Cerkveno leto** začenjamo s prvo adventno nedeljo 2 decembra 1984. **Civilno leto** pa 1. januarja 1985.

LETNI ČASI

Začetek pomladi: 20. marca ob 17 uri 14 min; Sonce stopi v znamenje OVNA (pomladansko enakonočje).

Začetek poletja: 21. junija ob 11. uri 44 min. Sonce stopi v znamenje RAKA.

Začetek jeseni: 23. septembra ob 3. uri 8 min. Sonce stopi v znamenje TEHTNICE (jesensko enakonočje).

Začetek zime: 21. decembra ob 23. uri 8 min. Sonce stopi v znamenje KOZOROGA.

MRKI V LETU 1985

Delni Sončev mrk bo od 19. na 20. maj; Začetek mrka bo zvečer 19. maja ob 20. uri 15 minut, konec pa bo 20. maja ob 00.42 minut.

Popolni Sončev mrk bo 12. novembra 1985. Začetek mrka bo ob 13. uri 9 minut, konec pa ob 17. uri 12 minut.

Pri nas ne bo viden.

V letu 1985 bosta **dva popolna Lunina mrka, oba vidna v naših krajih**. Prvi bo 4. maja, drugi 28. oktobra.

Lunin mrk 4. maja se bo začel ob 18. uri 20 minut, končal pa ob 23. uri 33 minut.

Začetek luninega mrka 28. oktobra bo ob 15. uri 38 minut, konec pa ob 21. uri 47 minut.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

Po sklepu cerkvenega zbora v Niceji leta 325 se velika noč vsako leto obhaja prvo nedeljo po prvi pomladanski luni. To je lahko v času od 22. marca do 25. aprila. Mnogi drugi prazniki se ravnaajo po veliki noči in so zato premakljivi.

V letu 1985 bodo premakljivi prazniki:

Pepelnica	20. februarja
Velika noč	7. aprila
Križev teden	13., 14, 15. maja
Gospodov vnebohod	19. maja
Binkošti	26. maja
Sveta Trojica	2. junija
Sv. Rešnje Telo	9. junija
Jezusovo Srce	14. junija
Marijino Srce	15. junija
Angelska nedelja	1. septembra
Rožnovenska nedelja	6. oktobra
Misijonska nedelja	20. oktobra
Zahvalna nedelja	3. novembra
Praznik Kristusa Vladarja	24. novembra
1. adventna nedelja	1. decembra

DRŽAVNI PRAZNIKI

Dan vstaje	25. aprila
Praznik dela	1. maja
Proglasitev republike	2. junija
Dan zmage	4. novembra

1	T	Novo leto - Božja Mati Marija	
2	S	Bazilij, c. uč.; Gregor Nacijanski	
3	Č	Genovefa, dev.; Meliton, menih	
4	P	Angela Folinjska, redovnica	
5	S	Simeon, pušč.; Milena, dev.	
6	N	Gospodovo razglašenje	
7	P	Rajmund, red.; Lucijan, muč.	☺
8	T	Severin, opat; Erhard, škof	
9	S	Lucijan, muč.; Hadrijan, opat	
10	Č	Viljem, škof; Aldo, pušč.	
11	P	Pavlin Oglejski, šk.; Teodozij, opat	
12	S	Alfred, opat; Tatjana, muč.	
13	N	Jezusov krst - Hilarij, škof	

-
- 14 P Feliks (Srečko), škof; Odon, red. €
- 15 T Pavel, puščavnik; Habakuk, prerok
- 16 S Marcel, papež; Berard, muč.
- 17 Č Anton, pušč.; Rozalina
- 18 P Marjeta Ogrska, red.; Priska, muč.
- 19 S Makarij, opat; Germanik, muč.
- 20 N 2. nav. - Fabijan in Sebastijan, m.
- 21 P Neža (Agnes, Janja), dev., muč. ☼
- 22 T Vincenc, muč.; Anastazij, muč.
- 23 S Emerencijana, mučenka
- 24 Č Frančišek Saleški, škof, c. uč.
- 25 P Spreobrnitev ap. Pavla
- 26 S Timotej in Tit, škofa; Robert
- 27 N 3. nav. - Angela Merici ust. urš.
- 28 P Tomaž Akvinski, cerkv. uč.
- 29 T Valerij, škof; Julijan, spozn. ☽
- 30 S Martina, dev., muč.; Hijacinta, dev.
- 31 Č Janez Bosko, ustan. salezijancev
-

- 1 P Brigita Irska, opatinja
  - 2 S S v e č n i c a - Jezusovo dar.
  - 3 N 4. nav. - Blaž, škof, muč.
  - 4 P Andrej Corsini, škof
  - 5 T Agata, dev., muč.; Albuin, škof ☺
  - 6 S Pavel Miki, muč.; Doroteja, dev.
  - 7 Č Rihard, kralj; Egidij, redov.
  - 8 P Hieronim Emiliani, red.
  - 9 S Apolonija, dev., muč.; Rinaldo
  - 10 N 5. nav. - Sholastika, dev.
  - 11 P Lurška Mati božja; Saturnin, muč.
  - 12 T Benedikt, opat; Evlalija, muč. ☹
  - 13 S Katarina de Ricci, red.
-

-
- 14 Č Valentin (Zdravko), muč.
- 15 P Klavdij, duh.; Georgija, dev.
- 16 S Julijana, muč.; Onezim, škof
- 17 N 6. nav. - Aleš, redov. ustanov.
- 18 P Simon Jeruzalemski, šk., muč.
- 19 T Konrad, škof; Julijan, - Pust
- 20 S P e p e l n i c a - Leon, škof
- 21 Č Peter Damiani, c. uč.; Irena, dev.
- 22 P Sedež apostola Petra
- 23 S Polikarp, škof, muč.
- 24 N 1. postna - Modest, škof
- 25 P Valburga, dev.; Feliks (Srečko)
- 26 T Aleksander, škof; Porfirij, pušč.
- 27 S Gabrijel Žal. Matere božje
- 28 Č Roman, opat; Silvana, muč.
-

- 1 P Albin, škof; Antonina, muč.
- 2 S Neža Praška, dev. - K v a t r e
- 3 N 2. postna - Marino, pušč.
- 4 P Kazimir, kr.; Hadrijan, muč.
- 5 T Evzebij, muč.; Olivija, muč.
- 6 S Fridolin, opat; Roza iz Viterba
- 7 Č Perpetua in Felicita ☺
- 8 P Janez od Boga, redov. ustanov.
- 9 S Frančiška Rimska, redovnica
- 10 N 3. postna - 40 mučencev
- 11 P Sofronij, šk.; Konstantin, sp.
- 12 T Doroteja, muč.; Gregor Veliki
- 13 S Kristina, muč.; Rodrigo ☺
-

-
- 14 Č Florentina, opatinja; Eva, red.
- 15 P Klemen Dvorak, spozn.
- 16 S Hilarij in Tacijan, mučenca
- 17 N **4. postna - Patricij, škof**
- 18 P Ciril Jeruzalemski, šk., c. uč.
- 19 T J o ž e f, Jezusov rednik
- 20 S Klavdija in tov., mučenci
- 21 Č Nikolaj iz Flüe, pušč.
- 22 P Katarina Genovska; Lea, spok.
- 23 S Viktorijan in tov., mučenci
- 24 N **5. postna (Tiha) - Katarina Šv.**
- 25 P Gospodovo oznanjenje Mariji
- 26 T Evgenija, muč.; Emanuel, muč.
- 27 S Rupert, škof; Lidija, muč.
- 28 Č Sikst, papež; Milada, dev.
- 29 P Bertold, red. ustanovitelj
- 30 S Amadej Savojski; Kvirin, škof, muč.
- 31 N **6. postna - Cvetna, Oljčnica**
-

- 1 P Hugo, škof; Venancij, muč.
- 2 T Frančišek Paolski, red. ustanov.
- 3 S Rihard, škof; Agapa, muč.
- 4 Č Veliki četrtek - Izidor Seviljski
- 5 P Veliki petek - Vincenc Ferreri ☺
- 6 S Velika sobota - Irenej Sirmijski, šk.
- 7 N **Velika noč - Kristusovo vstajenje**
- 8 P **Velikonočni ponedeljek - Valter**
- 9 T Marija Kleopova; Tomaž Tolent.
- 10 S Gema Galgani; Ezekijel, prerok
- 11 Č Stanislav, škof in mučenec
- 12 P Lazar Tržaški, škof in muč. ☺
- 13 S Hermenegild, muč.; Ida, red.

-
- 14 N **2. velikon. - Bela**
- 15 P Helena, kn.; Anastazija, muč.
- 16 T Bernardka Lurška, dev.
- 17 S Rudolf, muč.; Inocenc, šk.
- 18 Č Apolonij, muč.; Elevation, muč.
- 19 P Leon, papež; Ema, redovnica
- 20 S Hilda, dev.; Sulpicij, škof
- 21 N **3. velikon. - Anzelm, šk., c. uč.**
- 22 P Agapit, papež; Kaj, pp.
- 23 T Jurij, muč.; Vojteh, škof, muč.
- 24 S Honorij, škof; Fidel, muč.
- 25 Č **Marko, evang. - Dan vstaje**
- 26 P Marcellin, papež; Klet, papež
- 27 S Hozana, dev.; Ida
- 28 N **4. velikon. - Peter Chanel**
- 29 P Katarina Sienska, dev.
- 30 T Jožef Cottolengo; Pij V., papež
-

- 1 S Jožef Delavec - Praznik dela
- 2 Č Atanazij, šk., c. uč.; Antonin, šk.
- 3 P Filip in Jakob, apostola
- 4 S Florijan (Cvetko), muč. ☹
- 5 N 5. velikon. - Angel, muč.
- 6 P Dominik Savio, don Boskov gojenec
- 7 T Flavij, muč.; Gizela, opatinja
- 8 S Viktor Milanski, mučenec
- 9 Č Pahomij, opat; Beat, spozn.
- 10 P Gordijan, muč.; Job, svetop. mož
- 11 S Sigismund (Žiga), kralj ☹
- 12 N 6. velikon. - Leopold Mandić, red.
- 13 P Servacij, šk. - Prošnji dan
-

-
- 14 T Matija, ap. - Prošnji dan
15 S Zofija, muč. - Prošnji dan
16 Č Janez Nepomuk, mučenec
17 P Bruno, škof; Jošt, opat
18 S Klavdija, muč.; Venancij, muč.
19 N **7. velikon. - Gosp. vnebohod** ☼
20 P Bernardin, redovnik
21 T Krispin, red.; Valens, škof
22 S Renata; Rita da Cascia
23 Č Deziderij, šk., muč.; Janez de Rossi
24 P Marija Pomočnica kristjanov
25 S Beda Častitljivi, c. uč.
26 N **Binkošti - Filip Neri, duh.**
27 P Marija Mati Cerkve; Barnaba ☽
28 T Emilij, muč.; German, škof
29 S Maksim, škof; Teodozija, muč.
30 Č Ivana Orleanska, dev.; Ferdinand
31 P Obiskanje Device Marije
-

- 1 S Justin, škof, muč. - Kvatre
- 2 N Sveta Trojica - Erazem, škof
- 3 P Karel Lwanga, muč.; Klotilda ☺
- 4 T Frančišek Caracciolo; Kvirin, šk.
- 5 S Bonifacij, škof, muč.
- 6 Č Norbert, škof; Bertrand Oglejski
- 7 P Robert, opat; Vilibald, škof
- 8 S Medard, škof; Severin škof
- 9 N Sveto Rešnje Telo in Kri
- 10 P Bogomil, škof; Diana, red. ☹
- 11 T Barnaba, ap.; Fortunat, muč.
- 12 S Adelajda (Adela), dev., muč.
- 13 Č Anton Padovanski, red;, c. uč.
-

-
- 14 P Srce Jezusovo
- 15 S Marijino brez. Srce; Vid, muč.
- 16 N **11. nav. - Gvido Kortonski**
- 17 P Gregor Barbarigo, škof
- 18 T Marko, muč.; Marina, dev. ☉
- 19 S Gervazij in Protazij, muč.
- 20 Č Silverij, papež; Florentina
- 21 P Alojzij (Vekoslav), redovnik
- 22 S Ahacij, muč.; Tomaž More, muč.
- 23 N **12. nav. - Jožef Cafasso**
- 24 P Rojstvo Janeza Krstnika
- 25 T Viljem, opat; Doroteja, dev. ☽
- 26 S Pelagij, muč.; Vigilij, škof
- 27 Č Ciril Aleksandrijski, c. uč.
- 28 P Irenej, škof, muč.; Marcela, muč.
- 29 S Peter in Pavel, apostola
- 30 N **13. nav. - Adolf, škof**
-

1	P	Estera, kraljica; Simeon, menih	
2	T	Oton, škof; Martinijan, muč.	☺
3	S	Tomaz, apostol; Anatol, škof	
4	Č	Uldarik (Urh), škof	
5	P	Ciril in Metod, slovanska apostola	
6	S	Marija Goretti, dev., muč.	
7	N	14. nav. - Izaija, prerok	
8	P	Vilibald, škof; Hadrijan, papež	
9	T	Veronika Giuliani, opatinja	
10	S	Amalija, red.; Rufina, muč.	☾
11	Č	Benedikt, opat; Olga, kneg.	
12	P	Mohor in Fortunat, muč.	
13	S	Henrik, kralj; Evgen, škof	
-

-
- 14 N 15. nav. - **Kamil Lellis, duh.**
- 15 P Vladimir, knez; Bonaventura, šk.
- 16 T Karmelska Mati božja (Karmen)
- 17 S Aleksij (Aleš), spokornik
- 18 Č Friderik (Miroslav), škof, muč. ☠
- 19 P Aurea (Zlatka), devica
- 20 S Marjeta Antiohijska, muč.
- 21 N 16. nav. - **Danijel, prerok**
- 22 P Marija Magdalena, spokornica
- 23 T Brigita Švedska, red.; Apolinarij
- 24 S Kristina, muč.; Boris, knez
- 25 Č Jakob Starejši, apostol ☺
- 26 P Joahim in Ana, starša Dev. Marije
- 27 S Gorazd, Kliment in Naum
- 28 N 17. nav. - **Viktor, papež**
- 29 P Marta iz Betanije
- 30 T Peter Krizolog, c. uč.
- 31 S Ignacij Lojolski, ustan. jezuitov ☺
-

- 1 Č Alfonz Liguori, škof, c. uč.
- 2 P Evzebij, škof; Porcijunkula
- 3 S Lidija; Nikodem, Jezusov učenec
- 4 N **18. nav. - Janez Vianney, arški ž.**
- 5 P Marija Snežna (Nives); Venancij, šk.
- 6 T Jezusova spremenitev na gori
- 7 S Kajetan, duh.; Sikst, papež
- 8 Č Dominik, ustanov. dominikancev ☺
- 9 P Peter Faber, muč.; Roman, muč.
- 10 S Lovrenc, diakon, mučenec
- 11 N **19. nav. - Klara (Jasna), dev.**
- 12 P Hilarija, dev.; Anicet, muč.
- 13 T Poncijan in Hipolit, mučenca
-

-
- 14 S Maksimilijan Kolbe, mučenec
- 15 Č **Marijino vnebovzetje - Rožnica**
- 16 P Rok, spokornik; Štefan Ogrski ☸
- 17 S Hiacint, red.; Liberat, opat
- 18 N **20. nav. - Helena, cesarica**
- 19 P Janez Eudes, red. ustanov.
- 20 T Bernard, opat; Samuel, prerok
- 21 S Pij X., papež; Sidonij (Zdenko), škof
- 22 Č Devica Marija Kraljica
- 23 P Roza iz Lime, dev.; Klavdij, muč. ☹
- 24 S Jernej (Natanael), apostol
- 25 N **21. nav. - Ludvik, franc. kralj**
- 26 P Natalija, (Nataša), muč.
- 27 T Monika, mati sv. Avgušтина
- 28 S Avguštin, škof, c. uč.
- 29 Č Mučeništvo Janeza Krstnika
- 30 P Srečko (Fekliks), mučenec ☹
- 31 S Rajmund (Rajko), škof; Pavlin
-

- 1 N 22. nav. - Angelska nedelja
2 P Antonin, muč.; Ingrid, red.
3 T Gregor Veliki, papež, c. uč.
4 S Rozalija, spok.; Mojzes, prerok
5 Č Lovrenc Giustiniani, škof
6 P Zaharija, pr.; Petronij, škof
7 S Marko Križevčan, muč. €
8 N 23. nav. - Marijino rojstvo
9 P Peter Klaver, red.; Gorgonij, muč.
10 T Nikolaj Tolentinski; Otokar
11 S Emilijan (Milan), škof; Erna, dev.
12 Č Gvido, spozn.; Tacijan, muč.
13 P Janez Zlatousti, škof, c. uč.
-

-
14	S	Povišanje svetega Križa	☸
15	N	24. nav. - Žalostna Mati božja	
16	P	Kornelij, papež; Ciprijan, škof	
17	T	Robert Bellarmino, škof, c. uč.	
18	S	Jožef Kupertinski; Irena (Mira),mč.	
19	Č	Januarij, škof, muč.	
20	P	Suzana, muč.; Svetlana	
21	S	Matej (Matevž), ap., evangelist	☩
22	N	25. nav. - Tomaž iz Villanove	
23	P	Konstancij, spozn.; Lin, papež	
24	T	Marija, rešiteljica jetnikov	
25	S	Avrelija, (Zlatka), dev.; Sergij	
26	Č	Kozma in Damijan, mučenca	
27	P	Vincenc Pavelski, red. ustanov.	
28	S	Venčeslav (Vaclav), mučenec	
29	N	26. nav. - Mihael, Gabrijel, Rafael	☺
30	P	Hieronim, duh., c. učitelj	
-

1	T	Terezija Deteta Jezusa	
2	S	Angeli varuhi; Maksima, muč.	
3	Č	Kandid (Žarko), muč.	
4	P	Frančišek Asiški, red. ustan.	
5	S	Mavricij, opat; Flora, dev.	
6	N	27. nav. - Rožnovenska	
7	P	Rožnovenska Mati božja	☉
8	T	Demetrij, muč.; Pelagija, spoz.	
9	S	Janez Leonardi, red. ustanov.	
10	Č	Frančišek Borgia, red.; Florencij	
11	P	Aleksander, škof; German, šk., muč.	
12	S	Maksimilijan, škof	
13	N	28. nav. - Edvard, kralj	

-
- 14 P Kalist, papež; Gaudencij, škof ☸
- 15 T Terezija Velika, redovnica
- 16 S Hedvika, red.; Marjeta Alakok, red.
- 17 Č Ignacij Antiohijski, škof, muč.
- 18 P Luka, evangelist
- 19 S Pavel od Križa, redovnik
- 20 N **29. nav. - Misijonska** ☸
- 21 P Uršula, muč.; Celina, sp.
- 22 T Marija Saloma; Donat, škof
- 23 S Janez Kapistran, redovnik
- 24 Č Anton M. Claret, ust. klaretincev
- 25 P Krizant in Darija, muč.
- 26 S Demetrij (Mitja), škof, muč.
- 27 N **30. nav. - Frumencij, škof**
- 28 P Simon in Juda Tadej, apostola ☸
- 29 T Narcizij, škof; Mihael Rua, red.
- 30 S Alfonz Rodriguez, red.
- 31 Č Volbenk, škof; Kvintin, muč.
-

1	P	Vsi sveti	
2	S	Spomin vseh vernih rajnih	
3	N	31. nav. - Just, tržaški zavetnik	
4	P	Karel Boromejski, škof	
5	T	Zaharija in Elizabeta	☾
6	S	Lenart, opat; Teobald, duh.	
7	Č	Ernest, opat; Engelbert, škof	
8	P	Bogomir (Mirko), škof	
9	S	Posvetitev lateranske bazilike	
10	N	32. nav. - zahvalna	
11	P	Martin, škof	
12	T	Jozafat Kunčevič, škof, muč.	☼
13	S	Stanislav Kostka, spozn.	

-
- 14 Č Nikolaj Tavelič, muč.
- 15 P Albert Veliki, škof, c. uč.
- 16 S Otmar, opat; Jedrt (Jerica), red.
- 17 N **33. nav. - Elizabeta Ogrska**
- 18 P Posvetitev bazilik Petra in Pavla
- 19 T Matilda, red.; Faust, muč. ☺
- 20 S Feliks (Srečko), red.; Edmund
- 21 Č Darovanje Device Marije
- 22 P Cecilija, dev., muč.
- 23 S Klemen, papež, muč.
- 24 N **Kristus Kralj Vesoljstva**
- 25 P Katarina, muč.; Erazem, muč.
- 26 T Leonard Portomavriški, red.
- 27 S Virgil, škof; Apolinarij, opat ☺
- 28 Č Katarina Labouré, redovnica
- 29 P Saturnin, škof, muč.
- 30 S Andrej, apostol; Justina, muč.
-

- 1 N 1. adv. - Natalija (Božena)
- 2 P Bibijana, muč.; Herta, dev.
- 3 T Frančišek Ksaver, red.
- 4 S Barbara, muč.; Janez Damaščan
- 5 Č Saba (Sava), opat; Krispina ☉
- 6 P Nikolaj (Miklavž), škof
- 7 S Ambrož, škof, c. uč.
- 8 N **Brezmadežno spočetje D. M.**
- 9 P Valerija, mučenka
- 19 T Loretska Mati božja
- 11 S Damaz, papež, muč.
- 12 Č Ivana Šantalska, redovnica ☼
- 13 P Lucija, dev., muč.; Otilija

-
- 14 S Janez od Križa; Dušan, škof
15 N 3. adv. - Kristina, dev.
16 P Albina, dev., mučenka
17 T Lazar iz Betanije
18 S Teotim, muč.; Bazilij, muč.
19 Č Urban, papež; Fausta, spok. ☺
20 P Zefirin, papež; Makarij, muč.
21 S Peter Kanizij, red., c. uč. - Kvatre
22 N 4. adv. - Frančiška Kabrini
23 P Janez Kancij, duh.; Servolo, spozn.
24 T Sveti večer - Adam in Eva
25 S Božič - Rojstvo Gospodovo
26 Č Sveti Štefan, prvi mučenec
27 P Janez, apostol in evang. ☺
28 S Nedolžni otroci
29 N Sveta Družina - Tomaž Becket
30 P Evgen, škof; Feliks, papež
31 T Silvester, papež; Melanija
-

MALI SVET

*V Benečiji lepe so vasice,
od Boga pozabljene se zdijo;
k njim poti v vijugah so speljane,
z gričev cerkvice nad njimi bdijo.*

*Od Boga pozabljene pa niso...
Bog po vseh domovih pričujoč je.
Verno ljudstvo k Njemu se zateka
kot otrok v očetovo naročje.*

*Mali svet ob Teru in Nadiži
varuje Marija s Stare gore.
Čezenj blagoslov bogat razliva
v pozne zarje vse od rane zore.*

Ljubka Šorli

Alojzij Res

Ivan Trinko - Zamejski

Pogovor s šestdesetletnikom (ponatis iz Časa 1923)

Bilo mi je, kot da se vračam k pozabljenemu in zapuščenemu očetu, ko sem hitel po stopnicah in dolgih hodnikih videmske bogoslovnice do Trinkove sobe, ki sem se je spominjal še izza predvojne.

»Ave!« me je povabil krepak, zvonek glas in visoka mladostno-vitka postava Ivana Trinka mi je prišla naproti, prožeč rokó v prisrčen pozdrav.

»Čestitke prinašam, monsignor!«

In razgrnil sem predenj vsa topla voščila primorskih Slovencev, z ljubeznijo in občudovanjem zročih na delovanje tega šestdesetletnega moža, ki je našel sam pot do duše naroda, mu daroval z radostjo in ponosom vse moči, vse sile svojega uma in svojega srca in postal luč in tolažba.

»Hvala, hvala — saj nisem vreden!« je odgovoril Trinko s tihim, zasenčenim glasom. »To ne velja meni,« je dodal, ko sva sedla, »to velja vsem tukajšnjim Slovincem, ki so ostali pošteni in zvesti svojim očetom.«

Širok trak popoldanskega sonca je žarel skozi edino okno, gledajoče na dvorišče in ž njim je plul mamljivi vonj južne pomladi v Trinkovo sobo, ki je skoro za las podobna profesorskim sobam po naših semeniščih; na stenah več svetih podob, v kotu harmonij, na desni pisalna miza, vsa

obložena s knjigami in papirji, za njo stojalo, kjer sem zapazil sliko Gregorčiča, na levi miza, rdeče pogrnjena, s foteljem in z dvema stoloma.

Pogovor se je razpletel. Trinkov obraz, sicer nežen in malone ženski, je zaživel v močnih, izrazitih potezah. Iz plavih, mehkih oči je tu pa tam zaiskrilo kot pritajen ogenj, iz njegovih besed, ki znajo božati kot materina roka, je čisto zazvenel udar jeklene energije, ki ne pozna zaprek, ki nikdar ne kloni.

»Dà, Vaše ljudstvo, ki Vam je edina skrb, edina ljubezen! Bilo je priključeno Italiji, ko se je politično-narodna individualnost Slovencev šele pričela oblikovati. Beneška Slovenija, ki jo je ločil in vedno bolj oddaljeval od nas državni zid, ni poznala in ne pozna slovenskih šol, ostala je brez zavednega posvetnega razumništva, brez lastnega glasila, brez kulturnih društev. Slovenska beseda živi le skromno v družini in cerkvi. Kako je kljub vsemu temu dozorela v Vas narodna zavest?«

»Najprej se je vzbudila v meni iz srda in reakcije proti furlanskim sošolcem, ki so se norčevali iz nas Slovencev in nas zasramovali samo zaradi tega, ker smo bili Slovenci. "Schiavo! Schiavaccio!" ti "pokloni" so nam vedno doneli na uho! No, vse to je pozneje prenehalo. Bil sem si svest, da nisem nič manj vreden, nego ti negodniki in sem vsakemu odločno povedal, kar mu je šlo. Dočim so se nekateri od naših sramovali in prikrivali svojo narodnost, sem se jaz ponašal, da sem Slovenec.

Za tem je sledila druga, pomembnejša in pozitivnejša okolnost. Moji domači so hranili več starih slovenskih knjig iz XVIII. stoletja (Evangelije in liste, debel zvezek

pridig in dr;) in so bili naročeni na knjige sv. Mohorja. Sprva nisem maral zanje, ker nisem znal čitati slovensko in jih sploh nisem razumel. V četrti gimnaziji pa sem se lotil o počitnicah Mohorjeve povesti "Mati dobrega sveta" (če se prav spominjam) ter sem jo s trdovratno vztrajnostjo prebral šestkrat zaporedoma, dokler je nisem dovoljno razumel. Težaven začetek, toda začetek! Za prvo knjigo je prišla druga, za drugo tretja in tako dalje, z enako trdovratnostjo. Zlasti me je zanimal koledar, kjer sem čisto dobival za me povsem novih, silno zanimivih podatkov o Slovencih in o njih veljakah.

Oči so se mi odpirale, spregledal sem! Zrl sem presenečen, kakor skozi malo špranjo, v nov svet, v dotlej nepoznani slovenski svet, ki se je bujni domišljiji predstavljal v čarobnem svitu zeló večji, nego je. Nastala je zavest, da spadam v ta svet, porodilo se je navdušenje, strast in neutolažljiva želja spoznati ga bolje.

Učil sem se sam, brez učiteljev, brez slovnice, brez slovarja, ki bi ga tako silno potreboval, brez drugih pripomočkov — iz golih, prve čase skoraj nerazumljivih knjig. Dokler sem bil doma, mi je pomagala nepozabna mati, preprosta, a jako razumna žena, ki je pridno prebiralala slovenske knjige. Tako se je zgenilo nekaj silnega v meni, premeknilo se je, šlo je, letelo, zmagalo! Nobenemu ni prišlo na um, da bi me zadrževal na tej poti.

Izučil sem se na semeniški zasebni gimnaziji v Vidmu, v tem poslopju. Učenje mi ni delalo nikakih težav, zato mi je ostajalo mnogo časa na razpolago za branje slovenskih knjig. Začel sem jih naročevati iz Ljubljane, kar me je precej stalo. A hotel sem jih imeti in drugače ni bilo mo-

goče. Vsi moji skromni novčiči so šli za nje. Zavest in ponos, da so tudi Slovenci nekaj, sta rastla od dne do dne. Z nagajivimi sitneži, ki so me dražili in motili pri čitanju, sem večkrat obračunal na kratko s presrčno in uspešno klofuto. Polagoma sem si z veliko težavo sestavil mal slovarček, začel pisati slovensko vse vprek in se pridno vaditi.«

»Kdaj in kako ste pričeli literarno delati?« sem vprašal.

»Nikoli nisem mislil na to, da bi postal slovenski pisatelj. Leta 1884. sem bil v drugem letu bogoslovja. Naročen sem bil na "Kres" in "Ljubljanski Zvon". Ne vem, kako je prišlo, da sem se drznil poslati "Zvonu" nekaj narodnih stvari. Hotel sem prestati nekako preizkušnjo v slovenščini — in šlo je! Leto pozneje (1885) sem poslal prvi dve pesmici in tako se je nadaljevalo.

Resnici na ljubo moram povedati, da nisem mogel dolgo časa razumeti duhá slovenske poezije. Prenapojen sem bil z laško, s katero sem se tudi rad ukvarjal. Moj ljubljenec je bil Leopardi, eden najboljših italijanskih lirikov sploh. Primerjaje slovensko poezijo z laško, se mi je zdelo, kakor da bi primerjal preprosto kmetico z elegantno gospo. Ker pa sem pridno čital tudi slovenske pesnike, se je zgodilo, da niso moje pesmi niti dobro slovenske, niti dobro italijanske. Sicer pa sem le malo pisal za javnost, storil sem to le, če so me naprosili. Tudi moje zbrane pesni ne bile izšle v Gabrščekovi "Slovanski knjižnici", ako bi me ne bil pripravil do tega nepozabni Gregorčič. Ko so izšle, se jim je zopet nekaj čudnega zgodilo. Pri "Domu in svetu" (kritik je bil A. Medved) so prišle v nemilost, ker sem bil sotrudnik "Ljubljanskega Zvona". Pokojni ustanovitelj in urednik "Doma in sveta" mi je takoj za tem pisal presrčno

pismo in me prosil oproščenja, ker se je bila ta kritika vtihotapila v list v njegovi odsotnosti. Pri "Zvonu" pa se je takrat vršil preobrat in njegov kritik se iz novega stališča ni mogel preveč ogreti zanje. Drugih ocen nisem bral in tudi ne vem, ali se je kak drugi list zanimal za mojo zbirko. O njej sem pa sam končno s Prešernom rekel: kaj pa je tebe treba biló! — in sem opustil pesnikovanje.«

»Kaj sodite o slovenski moderni?«

»No, kaj naj Vam rečem? Skoraj bi vzkliknil po ruski: Bog s njoj! Napredovanje je stalen zakon človeštva v vseh njegovih izražanjih: kdor ne napreduje, ta nazaduje. Toda zdi se mi, da se nam Slovencem vse preveč mudi. Niti polovice tega, kar bi morali napraviti v eni smeri, ne naredimo, pa se že obračamo na drugo pot. Napredovanje ne sme biti nasilno, ampak popolnoma naravno, samo iz sebe, logično, nepretrgano in brez skokov, tako da človek, ki to gleda, ne ostane nemilo dirnjen in presenečen, kakor da bi ga kdo na nagloma pahnil v čisto nov svet, kjer se ne more orientirati in kjer mu je vse tuje in nerazumljivo. Tak skok je menda napravila zadnja leta slovenska moderna vsaj deloma. Po mojem skromnem mnenju se naše slovstvo in naša umetnost oddaljujeta preveč od narodne mase in njene poti. Umetnik mora iti pred narodom in ga vedno višje voditi: to je res njegov poklic in njegova naloga. A če hiti tako naglo naprej ali tako v stran, da ga narod več ne vidi in ne sliši, zgreši svojo pot. Ko pa narod nima več stika z umetnostjo, mu postane povsem tuja, brezpomembna in brezkoristna. Slovencev ni toliko, da bi si mogli med njimi umetniki ustvariti svojo posebno, sami sebi zadoščujočo republiko, svoj nedostopni krožek, svoj "sancta sanctorum",

kamor ne sme pogledati nepoklicano oko. Narod bi ostal brez umetnosti, krožek umetnikov brez občudovalcev, umetnost brez smisla in cilja. In vendar bi morali biti narod in njega duševni delavci tako tesno spojeni med seboj, kakor telo in duša. Samo na ta način bi umetnost izpolnjevala popolnoma svojo nalogo in bi dobila pravico do obstoja.

Seveda, s tem nočem zavreči a priori vsega vprek, ampak le kar je pretiranega (in tega je morda preveč!). Prepričan sem, da tudi iz moderne izleze kaj dobrega, posebno ko obrzda svoj polet in postane bolj prisotna večini. In to se mora zgoditi. Saj bi bilo čudno, ako bi moral umetnik, denimo slikar, zabeležiti pod svoji sliki: To je sv. Rok, to pa njegov pes! — da ju gledalec ne zamenja, ali pa ko bi pesnik moral dodati komentar k svoji pesmi, češ, naj zna tudi bravec, kaj sem sploh hotel povedati!

Kakih pet ali šest let nisem mogel do nobene nove slovenske knjige ali lista (malo, da se nisem slovenščine odvadil!). Silno sem si jih želel! A zdaj, ko zopet berem naše revije, mi napravljajo tak vtis, kakor da bi ne bile slovenske. Posebno pesniški del je izgubil domači vonj in narodni pečat. Nekak internacionalen razmah hoče preplaviti vse, kar je bilo pristno domačega. Ko berem nekatere stvari, se me loteva domotožje po prošlem, po našem. Gotovo mi utegne kdo oporekati: "Ti tako misliš, ker si okostenel v starih nazorih in izrabljenih oblikah, tako čutiš, ker si si naprtil že šestdeseto leto na pleča." Mogoče, zelo mogoče; toda ne samo zaradi tega...

Sicer pa, *videant consules!* Samo da bo dobro!«

»Ali pripravljate kako novo delo?« sem vprašal.

»Iz lastnega nagiba že dolgo več ne pišem. Mimo šole imam toliko drugega dela, da mi ne preostaja primernega časa za slovstveno delovanje. Hranim sicer iz prejšnjih časov več načrtov, ki čakajo, da se jih lotim, pa čas beži in gradivo leži neobdelano. Nekaj pa sem zadnjič napisal, kar Vas bo gotovo zanimalo, čeprav ni pisano v slovenščini. Z drjem Musonijem, beneškim Slovencem in profesorjem na videmskem tehničnem zavodu, sva bila od nekega najuglednejših italijanskih založnikov naprošena, naj podava informativno sliko Jugoslavije. Jaz sem orisal politično in kulturno-zgodovinsko plat, moj tovariš pa, strokovnjak v zemljepisju, je priredil zemljepisni del. Knjiga po želji založnika ne bo preveč obširna, a bo tudi po obsegu ustrezala namenu. Delu, ki izide v kratkem, ako ne bo posebnih zaprek, sva dala znanstveni značaj stroge objektivnosti. Italijhanom odpre v marsičem oči in upam, da ga pozdravijo z veseljem tudi Jugoslovani.«

»Menite li, monsignor, da pride do potrebnega kulturnega zблиžanja dveh sosedov, Jugoslovanov in Italijanov, in to na kak način?«

»Med Italijo in jugoslovensko Dalmacijo je obstojal kulturni stik že tedaj, ko je vzcvetelo dubrovniško slovstvo. Poznejše politične razmere so te vezi pretrgale — v škodo obeh, a v korist Nemcem. Ako nam novi časi ustvarijo, kakor se zdi, prijateljske odnošaje med obema državama, se polagoma uresniči gotovo tudi kulturno zблиžanje. Kolikor poznam jugoslovenski in italijanski značaj, vidim med tema narodoma več duševne sorodnosti nego med Slovani in Nemci. Zato bi se tudi na kulturnem torišču lažje stri-

njala in se medsebojno bogatila. Toda nujna potreba je, da spoznajo Italijani svoje sosede, ker doslej ignorirajo njih kulturo in jo ne cenijo kakor je vredna. Kar jih v tem hipu najbolj nagiblje k zbliževanju z Jugoslavijo, so v prvi vrsti le gospodarski oziri. Toda upajmo, da jih prijateljsko občevanje iz takih ozirov privede tudi do spoznanja kulturnih jugoslovanskih vrednot. Predvsem bi morala Italija na velikih univerzah ustanoviti stolice za slavistiko in jih izročiti slovenskim močem, kakor so to storile Nemčija, Francija in Anglija že davno! Te stolice, poleg primernih informacijskih spisov, bi največ pripomogle k zaželenemu stiku med obema kulturama, v neizmerno korist obeh sosednih si narodov.«

»Vaše znanstveno in leposlovno delovanje ter mesto, ki ga zavzimate med našim beneškim ljudstvom Vam je prineslo mnogo znanja in prijateljstva odličnih slovenskih in slovanskih duševnih delavcev. Ali hranite kaj spominov?«

»V resnici sem imel stika z raznimi našimi pisatelji, a tudi z odličnimi možmi ostalih slovanskih narodov, razen Bolgarov. Mnogi so me mimogrede obiskali tu v Vidmu, drugi so se pisмено obračali name radi vprašanj ponajveč zgodovinskega, jezikovnega ali pa slovstvenega značaja. Dobil sem v spomin precej ruskih, poljskih, čeških in hrvaških knjig ter brošur. Tudi pisem sem hranil mnogo, toda v času avstrijsko-nemške zasedbe (1917/18) so mi Nemci marsikaj uničili ali odnesli. Takrat sem bil v Padovi kot begunec. Po povratku sem izvedel, da so mi hotele vojaške oblasti, videč mnogo slovanskih stvari, zapleniti

vse skupaj, češ, da sem avstrijski ubežnik. Tako se mi je porazgubilo mimo drugih predmetov tudi marsikatero pismo in pa precejšnja zbirka lastnoročnih perorisov. — Glejte, tam visita še dva!«

Dve lepi majčkene pokrajini sta bili minuciozno in spretno izdelani. Videl sem, da je položil Trinko vanje vso svojo gorko ljubezen do prirode, sebi v uteho in radost v dneh osamelosti.

»K sreči,« je povzel znova, »mi je ostalo nekoliko pisem od Simona Gregorčiča, ki vsebujejo poleg zasebnih stvari marsikatero splošno zanimivost. Več pisem hranim tudi od pok. drja. Oblaka, od prof. Jagicá, od prof. Levca, od zgodovinarja Rutarja, prof. Bauduina de Courtenaya, od Funtka, Aškerca, mons. Grudna, od obeh Lampétov itd. Pregledal jih bom zopet in morda se o priliki podrobneje pomeniva o njih.« — — — — —

Ko je Trinko končal, v sobi že davno ni bilo več solnca. Stopila sva k oknu na hodnik in najin pogled je objel prelepo zemljo beneških Slovencev, od zadnjih briških, v mrak pogreznjenih gričev, pa do golih Kaninskih sten, ki je na njih še rdela večerna zarja, kot da čaka zore...

Pogledal sem v Trinkov obraz, ki je sijal od te luči zavzet in spremenjen. V tistem hipu sem razumel vso skrivnost njegove ljubezni, moči in dela.

Vsi skupaj delujte za blagor našega ljudstva, branite vero naših očetov.

(Trinko)

Neznani IVAN TRINKO

(ponatis iz Mladike)

Danes, ko o problemih Slovenske Benečije dnevno slišimo po radiu ali beremo po časopisih, se le redkokdaj vprašamo, kako dolga in trda je bila pot do današnjega bolj sproščenega ozračja. Znano je, kako so še dolgo po vojni nepoklicani in nezaželeni varuhi spremljali goriški ali tržaški avto, če se je podal v te kraje. In vendar: pionirji, ki so v teh krajih prebijali led, zaslužijo naše priznanje in hvaležnost. V roke nam je slučajno prišel magnetofonski trak s posnetkom izpred let. Na traku s posebno oddajo, posvečeno Trinkovi devetdesetletnici, je tudi razgovor, ki ga je imel prof. JOŽE PETERLIN z Ivanom Trinkom devetdesetletnikom. Trak je bil posnet v januarju 1953. leta. V oddajo na slovenski tržaški radijski postaji pa je šel 25. januarja istega leta, prav na Trinkov 90. rojstni dan. Čeprav intervju z literarno zgodovinskega vidika ne predstavlja posebnega doprinosa, se nam je zdel vreden objave. Verjetno je bil to poslednji Trinkov pogovor pred mikrofonom (če ne celo edini). S traku smo ga prepisali dobesedno in ga objavljamo v celoti. Dragocen je morda podatek o prof. Gortaniju, ki ga Trinko v intervjuju omenja.

Trinko: Doma smo vedno govorili slovensko. Moji starši so bili naročeni na knjige sv. Mohorja in so čitali vedno, pa jaz nisem maral, ker nisem razumel slovenščine, književne slovenščine, pa sem vedno bral italijansko. Pa enkrat sem dobil neko knjigo. Tako za...

Peterlin: ... v pogled...

Trinko: ... Sem pogledal notri, kaj je in kaj ni. Sem začel brati, pa sem malo razumel. Pa sem vprašal mater: »Kaj neki če reč tale beseda?« Pa ona mi je povedala. Tako po 'no malo 'no malo sem začel, sem prebral dvakrat, trikrat, štirikrat, dokler nisem razumel vsaj nekoliko. An potem sem začel, ker je bila neka povest precej zanimiva.

Peterlin: Vas je pritegnila in ste potem brali do konca.

Trinko: Ja, in sem jo bral do konca trikrat, štirikrat, dokler nisem razumel vsaj površno tako.

Peterlin: Ali ste potem te slovenske knjige vzeli tudi s seboj, morda v zavod?

Trinko: Seveda sem vzel s seboj, sem vzel s seboj in čital tudi. Pa Furlani so me zasmehovali.

Peterlin: Zakaj pa, monsinjor? Niso razumeli oni slovenščine seveda, kajne?

Trinko: Ja, so nimer sovražili Slovence, nimer, vedno sovražili Slovence. Pa jaz nisem maral. Sem čital, sem čital, so mi jako dopadle te povesti slovenske.

Peterlin: In tako ste se počasi seznanjali s slovensko literaturo, kajne?

Trinko: Ja, seveda. In profesorji večinoma so mi bili nasprotni, tudi oni za to.

Peterlin: Da.

Trinko: Samo eden, najbolj učen in najbolj moder izmed mojih profesorjev, ki je učil slovensko, ne, italijansko in latinsko literaturo. In on me je spodbujal, tako da celo v šoli sem čital slovensko, med njegovim učenjem.

Peterlin: Da.

Trinko: In on me je vprašal: »Kaj, kaj berete?« O neko slovensko lepo knjigo, sem rekel. »Ma, ne smete!« O, saj jaz že vem, kaj pravite, to sem pa čital v naših italijanskih knjigah, saj boste videli, kadar me boste vprašali. »No, pa če je tako, le beri, le! Ma samo mi moraš tole, mi moraš prevesti na italijansko, kar bereš, kako lepo reč.«

Peterlin: Zanimivo.

Trinko: Ja. In jaz sem mu takrat, sem mu prepisal, sem mu prevedel...

Peterlin: Prevedel v italijanščino...

Trinko: Sem mu prevedel, na italijanščino neko lepo novelo.

Peterlin: Slovensko?

Trinko: Slovensko. In mu je jako ugajala.

Peterlin: Torej je priznal, kajne da, literarno vrednost te novele.

Trinko: »Ja, imate tako lepe reči, imate vi Slovenci!« E, imamo te in pa še druge. Imamo take pesnike, da bi se jih ne sramovali Italijani. Imamo Prešerna, ki je kakor vaš Petrarca: ne več ne manj, sem rekel.

Peterlin: Da.

Trinko: »Mi morete prevesti kako tistih pesmi?« Seveda morem. Bod' te videl', k'vam jo prevedem. In sem mu prevedel en par...

Peterlin: Prešernovih pesmi...

Trinko: Prešernovih pesmi. Potem sem mu prevedel nekaj Stritarja in tako dalje. Pa je bil jako vesel.

Peterlin: Tako je tudi on spoznaval po prevodih slovensko literaturo.

Trinko: Da, da. Potem sploh so me pustili pri miru.

Peterlin: Tako da ste se lahko bavili z slovensko knjigo. Iz tega lahko vidimo, da kulturni človek, ki zna ceniti umetnost, literaturo, zna

cenit tudi slovensko literaturo, ki jo je spoznal tako prav iz prevodov. Monsinjur, ali se morda spominjate tega profesorja še?

Trinko: Ja, profesor Mattia Gortani.

Peterlin: a Gortani?

Trinko: Gortani, iz Carnije doma.

Peterlin: Monsinjur, kako ste pa potem začeli pisati slovensko? Do takrat ste torej samo prevajali na italijanščino.

Trinko: Ja.

Peterlin: Kako, da ste začeli potem sami ustvarjati pesmi in potem tudi prozo.

Trinko: Najprej sem poslal enkrat mal dopis z Beneškega nekemu listu v Ljubljano. Ne vem kdaj, se ne spominjam imena onega lista.

Peterlin: Literarnemu listu?

Trinko: Ne, političnemu.

Peterlin: A političnemu!

Trinko: Ja, potem...

Peterlin: Dopis iz Beneške Slovenije, kajne?

Trinko: Da, da. Potem sem spisal par podlistkov, »appendici«.

Peterlin: Da.

Trinko: ... podlistkov. Potem sem začel skladati kako malo pesem.

Peterlin: In ste tudi pošiljali v to revijo, kajne?

Trinko: Me je v tem spodbujal stari kaplan Peter Podreka.

Peterlin: Gotovo je bil kaplan Podreka nova vzpodbuda pri vašem literarnem delu. Ali ste, monsinjor, imeli morda stik ali zveze še s kakimi drugimi slovenskimi kulturnimi delavci?

Trinko: Gotovo. Najprej sem spoznal Gregočiča. Z njim sem se spoznal enkrat na Livku. Pa sva se že prej poznala in on me je spodbujal vedno in me prosil, da mu pokažem kakše pesmi. Sem mu jih pokazal nekaj. Potem on je bil v Gorici kot kritik pri Gaberščeku. Ne vem, kak list so izdajali takrat... slovenski.

Peterlin: On se je za Vaše pesmi zanimal...

Trinko: Se je jako zanimal in me vzpodbujal. In kadar jih je bilo že dovolj, me je prosil, da jih zberem vse skupaj in da jih pošljem. In sem jih poslal. (Je bilo malo za popraviti, jako malo, kako besedo.) In potem je naročil Gaberščeku, naj jih natisne. In tako...

Peterlin: Da, so jih potem le najprej uredili.

Trinko: Ja, uredili, in sem prepustil Gaberščeku, naj stori z njimi, kar hoče.

Peterlin: Gospod monsinjor, ali vas veže kakšen spomin še na Gregorčiča, mogoče se kakega dogodka iz življenja ali stika z njim še spominjate?

Trinko: Ja, v Vidmu me je obiskal enkrat, a tako kratko...

Peterlin: Se spomnite mogoče, katerega leta je to bilo?

Trinko: Ja, v Vidmu me je obiskal enkrat, a tako kratko...

Peterlin: Se spomnite mogoče, katerega leta je to bilo?

Trinko: A, tisto je težko se spomniti. Moj spomin...

Peterlin: Da, a koliko je bil on star takrat, ko je imel z vami stike? Oziroma koliko ste bili vi stari takrat?

Trinko: O kaj let! Dve leti je bilo razlike med njim in mano!

Peterlin: Torej sodobnika nekako.

Trinko: On je imel dve leti manj, ne, dve leti več kot jaz. (*)

Peterlin: Da, bil je nekoliko starejši. Ampak on je začel prej izdajati svoje pesmi. Torej je bil on že takrat priznan pesnik.

Trinko: o seveda, seveda.

(*) Tu se je Trinko očitno zmotil. Gregorčič se je rodil 15. oktobra 1844, Trinko pa 25. januarja 1863, skoraj dvajset let kasneje, in je bil torej precej mlajši od Gregorčiča.

Peterlin: Kako to, da ste prišli potem do tega, kdo vas je napotil k temu, da ste izdali svoje pesmi v zbirki?

Trinko: Gregorčič sam. Jaz nisem upal, nisem verjel, da so vredne...

Peterlin: Iz svoje velike skromnosti niste hoteli niti svojega imena dati, kajne?

Trinko: Ne.

Peterlin: Ste dali psevdonim Zamejski?

Trinko: Da.

Peterlin: Vendar moramo povedati, da so mnoge Vaše pesmi zelo lepe in da jih Slovenci še danes radi bero. Kaj potem kasneje, monsijor, ste izdali tudi zbirko Paglavci, kajne?

Trinko: Ja, to so spomini iz mladega življenja, ko sem bil še otrok, ko sem še ovce pasel. Tako se spominjam marsikaj, kar je zapisano, o paglavcih.

Peterlin: Da, in so vzeti vsi iz Beneške Slovenije.

Trinko: Da, da, gotovo. Sploh tukaj s Tarčmuna.

Peterlin: Ali ste te drobne črtice mogoče prej objavili, ali ste jih zbrali in potem izdali v knjigi?

Trinko: Ne, ne. So jih izdali vse skupaj.

Peterlin: Istočasno.

Trinko: Istačasno, da. Nekateri jih niso hoteli natisniti, ker so se bali fašistov... so se bali fašistov.

Peterlin: Gospod monsinjor, zdaj ko gledate na te črtice, katera od teh iz te knjige, iz te zbirke, vam je še danes najbolj všeč?

Trinko: (se prisrčno smeje).

Peterlin: Se spomnite še vsebine, motivov iz teh črtic?

Trinko: Seveda se spominjam, še kar se že spominjam: sploh te zgodbe med otroki.

Peterlin: Pa so to avtobiografskega značaja?

Trinko: Nekoliko avtobiografske, nekoliko pa od drugih.

Peterlin: Kar ste doživeli, kajne?

Trinko: Da, da, da. Sploh sem se čudil, da so tako dopadle. Nobene črtice več ni naprodaj. Takrat v enem letu so šle vse skupaj. Sem pisal v Gorico za imeti kak iztis, pa so mi rekli: »Jih ni več!«

Peterlin: Te Vaše črtice je ilustriral kipar Gorše.

Trinko: Gorše, da.

Peterlin: Ali ste ga Vi sami za to pridobili ali založba?

Trinko: Ne, založba.

(Na koncu intervjuja je bil Trinkov glas nekoliko šibkejši. Vendar so ga naprosili, če bi na koncu prebral motto svojim pesmim.)

Trinko: No, prosim, če želite: ta je moj motto:

MOJE PESMI

*Na tujem nas osamljena je vila
s šepetom tajnim tiho navdihnila.
Kakor čez noč, oh, temne, nevesele
v puštinji žalostni smo se spočele.
Samote duh obsipal ni s sijajem,
z ledenim nas je davil ogrljajem.
Da zvezde nam svetlejšje so žarele,
krepkeje, veseleje pač bi pele.
To pomni, brate, krivo nas ne sodi!
Prav motri, umi nas in zdrav nam bodi!*

(Na koncu oddaje so mu za devetdesetletnico v imenu vseh Slovencev voščili. Voščilo so prebrali v beneškem narečju.)

Skrbite za ohranitev narodnega jezika in značaja, ker dokler Slovenec ostane Slovenec, ostane tudi pobožen in pošten.

(Trinko)

S TRINKOM NA TRČMUN

leta 1896

Marica Nadlišek, ki si je veliko dopisovala z Ivanom Trinkom, je leta 1896 potovala v Čedad s svojo prijateljico in njenim možem. Iz Čedada so se podali na Trčmun s Trinkom na velikonočni praznik. Svoja doživetja s tega potovanja je objavila v časopisu »Slovanski svet«, ki je izhajal na Dunaju. V številki 14 z dne 15. maja 1896 je zaključek spisa »S potovanja«, v katerem pripoveduje, kaj je takrat doživela na Trčmumu. Danes, ko so docela drugačne razmere, bo ta spis zanimal marsikoga, zato ga skoraj v celoti objavljamo v letošnjem koledarčku.

V prestarem Čedadu pomudili smo se nekoliko, a potem smo sedli mi štirje na jeden voz. Urno sta dirjala iskra konjiča po beli, lepi, široki, a prašni cesti do Čedada proti vzhodu in severovzhodu. Begale so vasi, polja, travniki, gozdi na levi in desni strani, pripeljali smo se čez most, ki deli Furlane od Slovencev, in profesor je postajal čedalje bolj vesel in zgovoren. »Kedar se vozim domov,« razlagal nam je stvar, »sem vesel, ko se bližam mostu, a ko se vračam, postajam otožen, in resnejši še, kot običajno, ker grem med tujce.« Travniki in njive in grmi bili so razcvetli, lepi in zeleni, a drevesa

so bila še skoro vsa gola. Griči, hribi vsi, pokriti z visokimi starimi in pravimi kostanji, vrstili so se slikovito drug za drugim; više in niže hiše in vasi ležale so raztresene v praznični tihoti, tice so se jele oglašati, med njimi mojster slavec. Iznad griča so peli zvonovi.

»Evo, tje gori smo namenjeni«, pokazal je naš vodja Videmski, visoko na gori vas, ko je voz napravil ovinek. »Ona bela hiša tam na vrhu je kapelanovo stanovanje, in vi mi poveste, ko si jo ogledate, ali je še kje kakov farovž na takem kraju, tako divnem razgledu.« Pod hribom smo izstopili in pričeli smo težavno pot proti Trčmunu, rojstni vasi našega beneškega pesnika. Na pol pota pod širokim starim kostanjem smo se malo okrepčali, a takoj šli zopet naprej po strmi kamenati poti, po kateri ne more nikakov voz, in po kateri si morajo ubogi hribovci le sami znositi, česar potrebujejo. Na nekem mestu smo postali in profesor kaže na nasprotni slikoviti breg ter pravi: »Ecco, perché sono diventato pittore.« Hodili smo malo več kot pet četrt ure vedno in urno in prišli smo v vas. Ljudje, ki niso vajeni videti tujcev, osobito otroci, gledali so nas začudjeni ter pozdravljali nas s prijaznim »Dober dan!«. Mimo nekoliko hiš vvedel nas je profesor v skrom-

no svojo rojstno hišico, kjer so nam prišli prav prijazno nasproti še čili njegovi roditelji, bratje in sestre ter nečaki, pozdravljaje nas z »Bog z njimi« hoteči nam vsem poljubljati roke. Gani-la nas je tekmujoča gostoljubnost teh dobrih ljudi, njih preprosta prijaznost in zadovoljnost, da smo prišli in jim pripeljali njih ljubljenca. Pomudili smo se kako dobro uro v veselem in srčnem razgovoru pri polni mizi in dobrem domačem in tujem vinu, a potem nas je opomnil naš gost-profesor, da bi bilo, osobito zame, jako zanimivo, ako pridemo še k blagoslovu.

Takoj smo bili na nogah in na jako strmi poti, proti beli novo sezidani dosta veliki cerkvi. Bila je še propoved. Pripovedoval je ondašnji kapelan v beneškem narečju, in čula sem mnogo lepih slovenskih besed, ki pri nas niso več v rabi. Cerkev je bila preprosto bela, veliki oltar preprost, na stenah križev pot, sveč malo, drugega nič — tudi orgelj ne. Ljudstvo je v praznični noši klečalo na tleh — klopi je le malo — ter verno poslušalo svojega dušnega pastirja, le mi smo jih malo motili, vsi so se ozirali po nas. Po završeni propovedi začele so se večernice. S krepkim prijetnim glasom pričel je peti kapelan meni neznano pesem, in vse

ljudstvo je poprijelo za njim. Začudjeni smo poslušali, petje bilo je seveda slovensko. Po onej pesmi začne kapelan s sigurnim lepim glasom drugo pesem — litanije niso bile — in napev se je ponavljal in ponavljal milo otožno presrčno, vse ljudstvo je kleče pelo s čistimi ubranimi glasovi, in tedaj sem se domislila naših manjših krajev, kjer se mučijo nevedni pevci s težkimi teatraličnimi à solo in zbori z latinskim tekstom, a človek si mora mašiti ušesa ob takem petju, saj mesto petja nastane le prava babilonija. Poslušala sem vznesena oni ponavljajoči se otožni pobožno lepi napev... Po završenem opravilu pridružil se nam je ondašnji kapelan, vesel, ljubezniv in uprav slovansko gostoljuben ter nas odvedel v svoj farovž. Med potjo vmešala sem se v pogovore vaških mož, ki so šli isto pot, da čujem njih govorico. Vsak je bil le poln hvale o našem Videmskem profesorju in govoril, da take glave ne zmore svet daleč okolo, veselje je bilo slišati, kakov vpliv ima nad svojimi rojaki, in kako ga ljubijo vsi. Hud bode name, ako mu pridejo te vrste v roke, a ne morem si kaj; povedala bi lahko mnogo več o njegovem vplivu na Beneškem in v Vidmu samem — Slovenci tega ne vedo, kakor nisem vedela jaz — ali

on je tako skromen in nesebičen, da bi mi zameril.

Šaljivi in prijazni kapelan vedel nas je najprej na lesen hodnik pred hišo, najlepši »Belvedere«, kar si jih more misliti kdo. Hiša stoji sama visoko nad vasjo. Ravnine, griči, gore, hribi, bele ceste, reke, potoki, vasi, gozdi — vsa Furlanija ležala je pred nami. Žal, da je bilo daleč tam na obzorju malo megleno, bilo bi videti celo morje in ladje na njem. Krasen svet!

»Kaj pa, kedar je nevihta, ali se nič ne bojite g. kapelan?« vprašala ga je moja prijateljica. »Bati se? Ali ne vidite, koliko strelovodov imam krog hiše?« in smeje se, pokaže na visoke, stare kostanje v gozdu pod hišo, za hišo in na straneh. »Tu švigajo strele križem: čof sem, čof tje v kostanje na levo in desno, nas pa pušča v miru.« Pravil je, da je ljudstvo še dobro in verno, pase je dušno uže trideset let — in da se še nič ne more vdomačiti italijanščina, dasi uče samo ta jezik v šolah, in prav zato ostaja ves pouk nevspešen. Ubogo, zapuščeno, a v svoji preprostosti vendar srečno ljudstvo!

Stopili smo v hišo, kjer je pred nas postavil gostoljubivi kapelan vse, kar je dobrega zmogla njegova kuhinja in klet o Veliki noči. Ko smo

mu povedali, da nas je tako ganilo njegovo petje, je dejal: »Ko bi bil znal, da imate takov sluh, in da tako ljubite petje, začel bi bil peti še jedno Marijino pesem, in tedaj bi še le slišali!« In jel je na tihoma popevati oni napev.

Presrečni smo se poslovili od kapelana in profesorjeve rodbine ter zadovoljni z Velikonočno nedeljo hiteli po hribu navzdol, kliče si z ostalimi še dolgo: »Na srečno svidenje!«

Ko smo pa sedli na voz in drdrali bliže in bliže onemu mostu, postajal je naš Videmski pesnik bolj in bolj molčeč in, itak vedno resen, postajal je še resnejši. Sešli in spoznali smo se z mnogimi bivšimi učenci njegovimi in pri vseh se je opazil učiteljev vpliv, in naj so tudi Italijani »puro sangue«, znajo o nas in vedo, da nismo »barbari«; njega, svojega učitelja, spoštujejo in ljubijo in ga označujejo le z dvema besedama: »E' una persona coltissima e gentilissima.« Zakaj bi torej tudi Slovenci ne poznali svojih tihih in skromnih apostolov v tujini?

Marica

REZBAR JERNEJ VRTAV IN SLIKAR LUKA ŠARF

V petdesetih letih je vzbudila pozornost slovenskih in furlanskih umetnostnih zgodovinarjev skupina oltarjev, ki se pojavi koncem 17. stoletja in v začetku 18. stoletja v severovzhodnih delih Furlanije. Z izjemo velikega oltarja v župnijski cerkvi v Grionsu del Torre ležijo vsi v Beneški Sloveniji. V to skupino sodijo še veliki oltar pri Sv. Andreju na Kravarju, oltar v Landarski jami, veliki oltar v cerkvi sv. Jerneja v Dolenjem Barnasu, veliki oltar v župnijski cerkvi v Malini, veliki oltar pri Sv. Luciji na Kravarju ter oltarja v stranskih kapelah župnijske cerkve v Sv. Lenartu. Ti oltarji miljejsko izpadajo iz sočasnega furlanskega gradiva in kažejo precej skupnih črt s kranjskimi »zlatimi oltarji«. Zato je bila upravičena misel, da so to izdelki slovenskih rezbarskih delavnic, če ne direktno kranjskih, pa morda takih, ki so bile bližje Furlaniji. Pri iskanju sedeža take delavnice in imen mojstrov, ki so v njej delovali, so si raziskovalci pomagali z napisoma na oltarjih

pri Sv. Andreju na Kravarju in v Malini. Napis na zadnji strani kravarskega oltarja, ki se glasi »1695 / Lvca Scharf«, je Ivan Trinko bral Schar, Giuseppe Marchetti pa je mislil, da ga morda lahko beremo tudi Schar f(ecit). Taka razlaga napisa je botrovala zamisli, da se za tem imenom skriva rezbar, ki je v Beneško Slovenijo prišel s Cerkljanskega. V tamkajšnjih cerkvenih maticah namreč večkrat naletimo na priimek Čar. Nekoliko pozneje je Emilijan Cevc ta napis bolj prepričljivo povezal s Kobaridom, kjer je ime Šarf še danes živo kot priimek pri hiši v Manfredovi ulici št. 17, po domače Pri Malarju. K temu ga je navedel tudi napis na predeli oltarja v Malini, v katerem je Giuseppe Marchetti poleg letnice 1701 in imena »Maestro Tuscut« prebral tudi »P. di Caporeto«, »procuratore«. Tako se je rodila misel o rezbarski delavnici, ki je imela sedež v Kobaridu in je izdelala že omenjene oltarje v Beneški Sloveniji. S to delavnico je bilo na eni strani povezano ime Luka Šarfa, na drugi pa domnevni mojster »Tuscut«.

Franc Rupnik je v krstni knjigi kobariškega župnijskega arhiva našel podatek, da je bil 17. oktobra 1671 krščen Luka Šarf, nezakonski sin Janeza Šarfa in Ivane, hčere Blaža Pe-

rinčiča. Po ustnem izročilu, zapisanem v začetku našega stoletja, je prvi prednik družine Šarf prišel v Kobarid iz Škofje Loke in je sezidal hišo, ki jo zaradi njegovega slikarskega poklica še danes poznamo po imenu Pri Malarju. Ta mož naj bi poslikal tudi prezbiterij cerkve sv. Antona nad Kobaridom, posvečene 1696. Najstarejši Šarf v Kobaridu je bil Janez, vendar ga viri nikoli ne omenjajo kot slikarja. Nasprotno pa je to večkrat jasno izpričano za njegovega sina Luka, katerega ime v arhivih vedno spremlja naziv »sp.(ectabilis) pictor«. Freske pri Sv. Antonu morda lahko zato pripišemo prav njemu. Zaradi grobnice padlih italijanskih vojakov v I. svetovni vojni so cerkev leta 1935 predelali in s tem deloma uničili, deloma pa prebelili freske v prezbiteriju. Ohranila se je le fotografija z detajlom Zadnje sodbe, po kateri lahko istemu čopiču pripišemo tudi poslikavo notranjščine podružnične cerkve sv. Treh kraljev v Sužidu, vrhnjo plast fresk iz prezbiterija podružnične cerkve sv. Križa v Sedlu, vrhnjo plast fresk iz prezbiterija podružnične cerkve Marije Device na Kladju pri Breginju (datirano 1721) in poslikavo prezbiterija podružnične cerkve sv. Petra na Peratih nad Livkom. Seveda Luka Šarf ni bil rezbar in je oltar pri Sv. Andreju

Luka Šarf, poslikava prezbiterija p. c. sv. Petra na Peratih, detajl Zadnje večerje, 1. četrtina 18. stoletja

na Kravarju leta 1695 le polihromiral. Kravarski oltar je nastal nekje v sedemdesetih letih 17. stoletja, saj je prišel izpod dleta, ki je leta 1669 izrezljalo veliki oltar na Svinem. Pri tem nas ne sme presenetiti dolga doba, ki je morala preteči od rojstva oltarja do njegove poslikave, saj so bili stroški za zadnjo običajno izredno visoki in so včasih preseгли celo ceno rezljanja. Vse kaže, da je Šarf poslikal in pozlatil tudi veliki oltar pri Sv. Luciji na Kravarju. Na zadnji strani tega oltarja namreč najdemo napis »D. Binjit / Lucas Scarf«.

Pojasnili smo, da je bil Luka Šarf le slikar in polihromator, še vedno pa ostaja odprto vprašanje mojstra »Tuscuta«. Problem v zvezi s tem imenom je delno pojasnil Tarcisio Venuti, ki je najprej ugotovil, da se napis na predeli oltarja v Malini pravilno glasi: »Adi Junius / 1701 / P. di Caporeto / Procuradore di M. Tomaso Turcut«. Ob pregledovanju župnijskega arhiva v Nemah je Venuti našel podatke o Tomasu Turcutu, domačinu iz Maline. Ta mož, ki se je rodil leta 1623 in je dvakrat ovdovel, se je leta 1692 tretjič poročil ter v starosti 84 let umrl okoli leta 1707. Očitno je bil ključar cerkve v Malini leta 1701, ko so tam postavili nov oltar. Še vedno pa ni bilo jasno, koga pred-

stavljajo besede »P. di Caporeto«. Razlaga, ki interpretira črko »P.« kot začetnico priimka takratnega kobariškega župnika Mihaela Pe-teanija, je povsem neutemeljena. V 17. stoletju na podobnih napisih in arhivskih virih osebna imena skoraj dosledno spremljajo tudi priimki. V našem primeru bi zato komaj lahko pričakovali podpis, sestavljen samo iz začetnice imena in priimka, ki jo spremlja navedba kraja, od koder je oseba prišla. Ker vemo, da je napis na predelo lahko naslikala le roka polihromatorja, je zelo mikavna misel, da predstavlja črka »P.« okrajšavo besede »pittore« in označuje slikarja, ki je v Malino prišel iz Kobarida. Tam je v tem času dokumentiran Luka Šarf, ki je polihromiral podobne oltarje pri Sv. Andreju in pri Sv. Luciji na Kravarju.

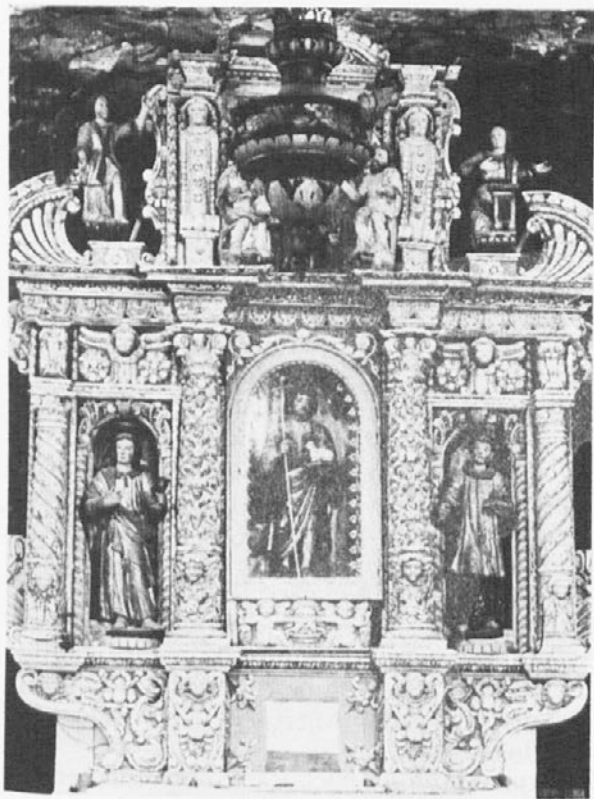
V stroškovniku župnijske cerkve v Grionsu del Torre je Tarcisio Venuti odkril račune za veliki oltar ter par pozlačenih dvoramnih svečnikov, ki jih je v letih 1703 in 1704 izdelal »Mister Bartolomio Ortari intagliatore di Caporeto«. Pregled župnijskega arhiva v Kobaridu je pokazal, da gre za rezbarja Jerneja Vrtava, dolgoletnega ključarja kobariške župnijske cerkve. Jernej Vrtav, rojen leta 1647 očetu Urhu in materi Uršuli, se je okoli leta 1673

poročil s Katarino, ki mu je rodila devet otrok. Umrli je leta 1725, pokopali pa so ga v grobnico v župnijski cerkvi. Temu rezbarju je Tarcisio Venuti pripisal »tudi druge podobne oltarje«. Verjetno je mislil na omenjeno skupino oltarjev v Beneški Sloveniji, vendar se ni natančneje ukvarjal z atribucijami.

Opozoriti moram, da so kobariški rezbarji poleg naštetih oltarjev naredili še mnogo drugih. Svoje dejavnosti namreč niso omejili le na Beneško Slovenijo, ampak so posegli tudi v zgornje Posočje, Goriška Brda in vzhodno Furlanijo. Jernej Vrtav, ki je rezbarsko delavnico v Kobaridu vodil na prelomu stoletja, je ob sebi verjetno imel več pomočniških rok, hkrati pa je sodeloval s slikarjem Luko Šarfom, ki je poslikal večino njegovih oltarjev iz konca 17. stoletja ter začetka 18. stoletja. Za vrsto Jernejevih oltarjev je značilen organski razvoj, v katerem razločimo tri faze. Zgodnja dela so nastala v sedemdesetih letih, ločnico med drugima dvema dobama pa predstavlja konec stoletja. Mojster je svoj opus zaključil okoli leta 1710 z oltarjema za stranski kapeli župnijske cerkve v Sv. Lenartu.

Med zgodnja Jernejeva dela lahko uvrstimo oltar v Landarski jami, oltar v cerkvi sv. Lenar-

Jernej Vrtav, oltar v Landarski jami, okoli 1670-1680

ta v Ošijaku, nekdanji oltar pri Sv. Volarju ob Nadiži (ohranjene same plastike), uničeni oltar v cerkvi sv. Donata nad Lazami in desni stranski oltar sv. Silvestra v kožbanski župnijski cerkvi v Brdih. V tem času je Jernej naredil kipe za oltar v cerkvi sv. Antona v Klenju, pomagal pa je tudi pri izdelavi nekdanjega velikega oltarja v cerkvi sv. Matija na Hostnem, od katerega so se danes ohranili le trije kipi. Sv. škof je prišel izpod Jernejevega dleta, medtem ko sta apostolski figuri delo njegovega učitelja. Slednji je avtor nekoliko starejših oltarjev v cerkvah sv. Andreja na Svinem in Kravarju. Verjetno je prav on pred Jernejem vodil kobariško rezbarsko delavnico. Na omenjenih Jernejevih oltarjih opazimo mnogo sorodnosti z velikima oltarjema pri Sv. Andreju na Kravarju in na Svinem, kar velja še posebej za kipe in ornamentiko. Drugače je z arhitekturnim ogrodjem, za katerega si je sposodil shemo čedajske rezbarske delavnice iz druge četrtine 17. stoletja. Njene oltarje srečamo v Lipi, na Pikonu pri Spodnji Mjersi, v Speši, Neblem in na Golem brdu.

Drugo fazo v umetniškem razvoju Jerneja Vrtava predstavljajo pozna osemdeseta in devetdeseta leta 17. stoletja, ko je naredil ol-

**Jernej Vrtav, Mati božja z oltarja v p. c. sv. Jerneja
v Dolenjem Barnasu, okoli 1685, poslikana 1689**

tar za cerkev sv. Jerneja v Dolenjem Barnasu, uničeni stranski oltar sv. Antona iz romarske cerkve na Mengorah, veliki oltar v podružnični cerkvi sv. Kancijana v Britofu ob Idriji, stranski oltar Žalostne Matere božje v Marijini cerkvi na Golem brdu, uničeno prižnico iz podružnične cerkve sv. Danijela v Volčah ter uničene oltarje iz podružnične cerkve Marije Device v Polju pri Bovcu, od katerih se je do danes ohranila le figura sv. Barbare. V tem času je rezbar naredil tudi stranski oltar za cerkev San Leonardo v Bellazoi pri Magredisu. Za oltarje iz te dobe je značilna hrustančasta ornamentika, ki je prerasla celotno površino oltarja. Obrisi dobiva ovalno zaokroženo obliko, ki spominja na monštranco in je značilna za sočasne kranjske »zlate oltarje«. Rezbarjevo dleto je vedno bolj izurjeno, kar še najbolj opazimo pri slokih plastikah.

Oltarji iz začetka 18. stoletja so se odrekli izraziti rasti v višino, ki se je stopnjevala skozi osemdeseta leta in je dosegla vrh okoli leta 1690 na Golem brdu ter v Britofu. V čas okoli leta 1700 lahko postavimo veliki oltar v župnijski cerkvi v Malini, ki je bil poslikan leta 1701. V letih 1703 in 1704 je nastal oltar za župnijsko cerkev v Grionsu del Torre, pri-

Jernej Vrtav, oltar Križanja v desni stranski kapeli
ž. c. v Sv. Lenartu, okoli 1710

bližno sočasno pa tudi veliki oltar pri Sv. Luciji na Kravarju. Medtem ko oltarja v Malini in pri Sv. Luciji s svojim ovalnim obrisom, ki se približuje obliki kroga, spominjata na stari kravarski oltar iz cerkve sv. Andreja, pa oni v Grionsu del Torre predstavlja prirejen posnetek oltarja na Svinem. Zdaj je hrustančevje zamenjal baročni akant, ki je z mesnato vitico ovil tudi okoli stebrov. Idealom zrelega baroka sta se s svojim celotnim vtisom najbolj približala oltarja v stranskih kapelah župnijske cerkve v Sv. Lenartu, kjer stebri ne nastopajo več posamično, ampak v parih. Sploh imamo opraviti z novo oltarno shemo, pri kateri se arhitekturni in figuralni elementi zlijejo z ornamentiko v bolj ali manj celovit okvir oltarne slike. Med pozna dela Jerneja Vrtava sodi tudi ovalen okvir, ki danes krasi osrednjo nišo velikega oltarja v župnijski cerkvi v Kobaridu.

Rezbarska tradicija na Kobariškem je zamrla šele z Antonom Vrtavom, Jernejevim nečakom, ki je leta 1764 naredil veliki oltar v podružnični cerkvi sv. Treh kraljev v Sužidu.

Literatura:

Ivan Trinko, Beneška Slovenija, v: Jadranski almanah za leto 1923, Gorica (1922) str. 115-120.

Giuseppe Marchetti, Guido Nicoletti, La scultura lignea nel Friuli, Milano 1956.

Emilijan Cevc, Goriška v slovenski umetnosti v preteklosti, v: Goriški zbornik 1947-1957, Nova Gorica 1957, str. 30-42.

Tarcisio Venuti, Le botteghe d'intaglio di Caporetto, v: Sot la nape, Udin 1981, n. 2-3, str. 27-37.

F(ranc) R(upnik), O cerkvi sv. Antona v Kobaridu, v: Dom, Udine 1982, št. 9, str. 4.

F(ranc) R(upnik), Kobariški rezbarji in zlati oltarji, v: Dom, Udine 1982, št. 10, str. 4.

Borut Uršič, Altari lignei della bottega d'intaglio di Kobarid (Caporetto), v: Atti del simposio dedicato alla Mostra della scultura lignea in Friuli, Udine 1983 (v tisku).

Borut Uršič, Rezljani oltarji 17. stoletja v Goriških Brdih, v: Zbornik za umetnostno zgodovino, n.v., XX, Ljubljana 1984 (v tisku).

---

*Poznam, poznam od dni te mladih
slovenski jezik, zlat, krasan,
ki v sebi hraniš vse miline
in vendar tak si nepoznan.*

(Trinko)

MARIO LAURENCIG

zlatomašnik

Lanski Trinkov koledar se je spomnil zlatomašniškega jubileja treh beneških duhovnikov, ki so ga obhajali v letu 1983, tj. msgr. Valentina Birtiga, msgr. Angela Cracina in msgr. Paskvala Gujona, v tem koledarju pa se hočemo spomniti še enega zlatomašnika, ki je do

te obletnice prišel leto kasneje, in sicer Maria Laurenciga. Slavljenec že vrsto let opravlja duhovniško službo pri Štoblanku, vendar je zlato mašo obhajal najprej v svojem rojstnem Vrhu nad Landarjem pred starinsko cerkvico Sv. Duha, in sicer v nedeljo, 15. julija 1984.

Za to priložnost so domačini lepo očistili in okrasili prijeten prostor v gozdu pred cerkvijo, na bližnjo lipo pa so postavili svojevrstno lesenno prižnico, prav takšno, na kakršni je pred davnimi 50 leti na istem drevesu našemu slavljenecu pridigal pokojni pre Jožef Simic, kaplan v Marsinu. Z zlatomašnikom Mariom Laurencigom sta somaševala čedajska kanonika (kaluniha) Angelo Cracina in Valentin Birtig, mašno daritev pa sta spremljala mešana cerkvena pevska zbor in Špetra Slovenov in Mirna pri Gorici. Tržaški Novi list je v poročilu o slovesnoti (št. 1468, 19. julija 1984) med drugim zapisal: »Slavnostni govornik je bil dr. Emil Cenčič, ki je v kleni govorici, prijetno obarvani z beneškoslovenskimi narečnimi posebnostmi (caratteristiche dialettali), natanko orisal jubilentovo življenjsko pot, podčrtal pa je zlasti naslednje osebne lastnosti: izredno delavnost, predanost Bogu in Cerkvi ter seveda domačemu ljudstvu, ki mu je bil vedno moč-

na opora v boju za osnovne narodne in človeške pravice. Pre Mario se ni ustrašil niti groženj v času najhujše fašistične diktature in je vedno dostojanstveno branil pravice slovenskega jezika v Cerkvi. Slavnostni govornik je nadalje poudaril«, piše Novi list, »da boj za osnovne narodne pravice beneških Slovencev, ki še vedno poteka, nikakor ni usmerjen proti italijanski državi in ljudstvu, marveč je povsem v skladu z določbami italijanske ustave in navodili katoliške Cerkve. Ob tem je prisotne pozval, naj pogumno sledijo zlatomašnikoveму zgledu,« zaključuje Novi list.

Zlatomašnika Laurenciga beneškim Slovincem gotovo ni potrebno na široko predstavljati, vendar se nam zdi prav, da v našem koledarju vsaj na kratko orišemo njegovo življenjsko pot. Rodil se je 21. novembra 1908 v že omenjeni vasi Vrh v župniji Landar, občina Podbonesec. Hišno ime njegove rojstne hiše se glasi »Ložáni«, ker predniki izhajajo iz vasi Logje v Breginjskem kotu. Osnovno šolo je obiskoval v Tarčetu in Čedadu, srednjo šolo v Castelleriu pri Vidmu, gimnazijo in bogoslovje pa v Vidmu. Tu je imel nanj odločilen vpliv tedanji bogoslovni profesor msgr. Ivan Trinko, ki ima zaslugo, da je celotna gene-

racija duhovnikov, doma iz nadiških dolin, tudi v najtežjih časih ostala zvesta svojemu narodu. V mašnika je bil posvečen 8. julija 1934, 16. avgusta istega leta pa je nastopil službo pri Štoblanku, kjer kljub letom in mnogim obveznostim (od 1980 upravlja tudi Dreko) vztraja še danes. Bil je med ustanovitelji verskega lista Dom in ga sourejal do leta 1978, sodeloval je tudi pri raznih kulturnih pobudah v Beneški Sloveniji. Znana je tudi njegova socialna dejavnost, ki jo je Božo Zuanella v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu (9. snopič, Gorica 1983, str. 250) takole opisal: »Njegovo župnišče je bilo praktično Patronat: veliko ljudi je dobilo z njegovo pomočjo pokojnine in druge usluge, za kar je odšel neštetokrat v Videm. V dreški občini je napravil veliko javnih del s pomočjo t. i. "cantieri di lavoro" in na tem področju je postal pravi strokovnjak, večkrat pa je vzel sam v roko kramp in lopato in celo kompresor, da je dal zgled za razne robotе in skupna dela. Bil je "duhovnik-delavec" v pravem pomenu besede. Svojim ljudem je pomagal na verskem, socialnem, ekonomskem in kulturnem področju in se izkazal kot pravi naslednik beneških duhovnikov Čedermacev prejšnje generacije.«

Pre Mario je slovesnost zlate maše ponovil dne 19. avgusta 1984 tudi v fari, kjer že toliko let opravlja duhovniški poklic, tj. pri Štoblanku. Ob tej priložnosti so se okrog njega zbrali številni duhovniki, zastopniki oblasti in verniki iz štoblanške in dreške župnije. Pel je domači cerkveni pevski zbor, pridigal pa je tarbijski župnik pre Emil Cencig. Zlatomašniku so spominske darove izročili msgr. Valentin Birtig v imenu lista Dom, dr. Aldo Gus v imenu faranov, prof. Maurizio Namor v imenu občine (kamuna) Dreka ter inž. Fabio Bonini v imenu občine Grmek.

Kulturno-verski list Dom je v dopisu o tej slovesnosti (št. 11, 1984) slavljenca Maria Laurenciga takole označil: »Pre Mario nie mai jau ne obednemu; če ga nie bluo u faruže je biu u Čedade al u Vidne za opravila. Pre Mario nam muore bit za zgled: usi mi imamo veliko odgovornost in dužnuost se trudit, za de naše vasi oživejejo in za de tuo dosežemo, muormo mislit z našo glavo in usi kupe dielat za naše interese.«

Pre Mariu želi Trinkov koledar še na mnoga leta, naša skupna želja pa je, da bi se tudi v bodočnosti v nadiških dolinah našel kakšen

mladenič, ki bi šel po poti beneških Čedermacev in kot duhovnik izvrševal svoje življenjsko poslanstvo med domačim ljudstvom.

M. V.

Pre Mario Laurencig pridiga pri zlati maši

Pre Mario se je rodil na 21. novemberja leta 1980, kot prvi sin očeta Uština in mame Rože Macorig Kinežove družine iz Mažerol, ki je parila za nevesto h Ložanjski družini na Varh. Pre Mario je bil krščen v Landarski cerkvi, prvo obhajilo pa je prejel v cerkvi svetega Ivana v Čelè, v Landarski jami, zato, ker je bila cerkev v tistem času v Landarsko cerkev in jo poškodovala.

Štirinajst let je hodil v osnovno šolo v Tarčet, peto leto se preselil za hlapca k svoji teti Tonini v Šenčur in hodil v šolo v Čedad, naprej in nazaj par let. Pre Mario je začel učit v cerkvi poklic za duhovnika skozi gledanje klerika Antona Dorbolò Lukežovega tle

z Vrhà, ki je mlad umaru; skuoze Marijine večerne andohte miesca maja; posebno skuoze sveto mašo, pri kateri je usako jutro pobožno in nedužno služu. Dvie liet na duzim tata in mama stase uperjala njegovi voji, da bi šu v Šeminar, zauojo ubuoštva, ki je bluo par hiš.

U SEMINARJU: KLAUSTROFOBIJA

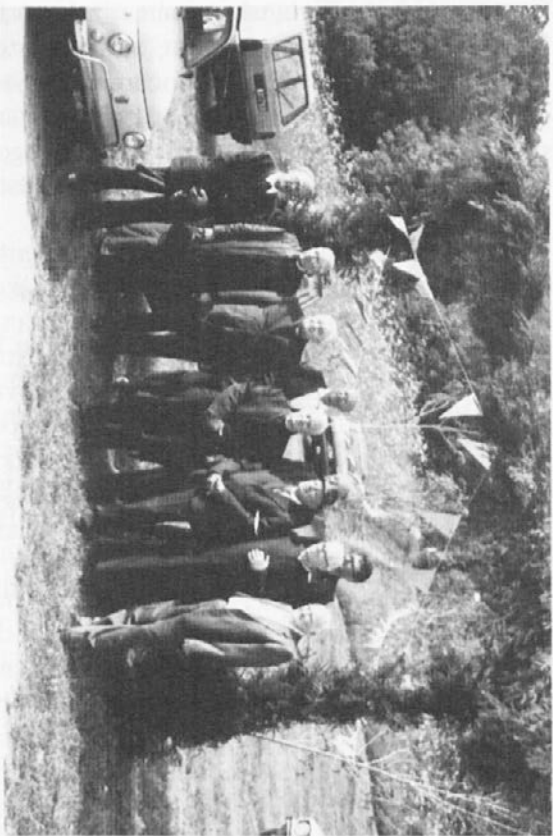
Lieta 1922 reči so se pa zbuojšale in pre Mariu se je posrečilo, da je stopu u videnski šeminar, star 14 liet. Izpite za sprejem u Šeminar, mu jih je napravu po slovensko, Mons. Trinko.

Čudne in težke so ble lieta, tist krat, u Šeminarju: kleriku je bluo puno, za jest malo; use urata so ble zmieran zaklenjene, barbier (brivec) je le riedko strigu, nie bluo ogrevanja in bagno se je mogluo napraviti samua dan krat na miesac.

Pre Mario, ki se je rodiu pri Pulerjeh, tle na Varhu, na telim čudovitim kraju, iz katerega se uživa prekrasni pogled na use štier kraje neba, od Alp do Matajurja, po usieh dolinah naše

Benečije, dol do Furlanske raunine, zaprt u Šeminarju, je trpel klaustrofobijo, strah zaprtega prostora. Zatuo je napravu ponarejene ključe, odperju ponoč use urata in si izmisnu stuo smiešnih nedužnih norčij, ki so vedrile njegove parijatelje, zmieran u strahu, da ga predstojniki (superiori) odkrijejo in pošjajo damu.

Na 8 luja lieta 1934 je parijeu mašniško posvečenje iz rok renkega videnskega nadškofà Mons. Jožefa Nogara. Na 15 luja, ku danas, je molu prvo sv. mašo na odprtem, pred staro Cierkvjo Sv. Duha. Na podobico prve svete Maše je zapisu latinske besiede »Omnia possum in Eo qui me confortat« »Usega sem zmožen s pomočjo Tistega, ki mi pomaga, BOGA.« Pre Jožef Simic u slovenski pridgi iz čudne prižnice je, med drugim, reku tele besiede, ki so mi ostale tu pamet', čeglih sam biu majhan otrok, in morebit so tudi u mene zbudile božji poklic za duhounika: »Dragi novomašnik, usako jutro ti boš mašo darovau: usako jutro boš pouzdigovau pruoti nebu sveto Hostijo in sveti Kelih. Pomni pa: buj goreče in naudušeno boš pouzdigovau svete dari, buj ti bo Buog tlaču trnovo krono na glavo, zatuo ki duhounik se s

Udeleženci Lavrenčičeve zlate maše

Kristusom daruje in žrtvuje za odrešenje in zveličanje sveta.

DUHOUNIK SE BRIGA TUDI ZA ČLOVIEŠKE PRAVICE

Duhounik je človek, ki oznanja evangelij; je glas ki uči resnico, in pravico; ki odkrito upije in se uperja prouti usaki diskriminaciji, ki je, priet ku napad in raniteu človeka, napad in žaliteu Boga, ki je pravica in jubezen. Duhounik jer priča božjega kraljestva u ubuoštvu, u branjenju ponižanih in tlačeni, u dobrotljivosti. Duhounik je človek, ki skrbi za celega človeka, ne samuo za njega dušico; za do-našnjega človeka. Zatuo duhounik na more se brigat samuo za Boga in za evangelij, pa se tudi muore brigat in se zanimat za človeka in za njega glaune človeške pravice. Pomagat muore, da judje napredujejo tudi ekonomsko, gospodarsko. Z odkrito, zvesto in bratsko službo do usieh judi, duhounik služi svojemu Gospodu, Kristusu, ki je pričujoč u svoji Cierkvi,

in ki je preteku duhounika u srca judi, ki so dobre voje, žej od puno stuoletju nazaj.

S takim prepričanjem pre Mario je sparijeu na deset vošta, lieta 1934, dekret za Vikarja pri svetem Štuoblanku. Na svet Rok je molu prvo sveto Mašo pri svetem Štuoblanku. Na nedejo, 19. pa paršu stalno k svetemu Štuoblanku.

Z bičikleto se je parpeju dol do muosta par Peterniele, kjer so ga čakali Podestà, štuoblanški mežnar renik Zaglãdniku Beput in dva fabricierja (cerkvena ključarja). Od tam so se pobral' par nogah k svetemu Štuoblanku za mašo ob 10. uri.

KAPLAN U ŠTUOBLANKU JE ZAVIHU ROKAVE

Štuoblanska vikarija je bla slabo paršti-mana, zauojo zdražb, ki so ble nastale po dušnopastirkish službah kaplanu Qualla, Zuf-ferli in Dorbolò.

Judje so bli razpartjeni in jezni med sabo, faruž je biu u slabem stanju, cierku stara in pokvarjena. Pre Mario si je zavihu rokave: judi je pomeriu, faruž predielu, cierku prenoviu.

Napravu je pieuski cerkveni zbor, z otuok napravu usaku lieto za pust vesele komedije, in u cierkvi, za velik tiedan, pobožne teatre. Dobar pridigar in žrtvovalen spovednik je biu in je nimar na razpolago usieh judi.

Zvestuo je služu svojim faranom in zvestuo in radodarno pomagu tudi drugim faram. Hodu je, po smrti renkega Zdrauliča, molit Mašo na Liesa; po smrti renkega Saligoja u Oblico; po smrti pre Sandrina Tomasetiča u Gorenj Tarbi; k Devici Mariji u Dreko, potlè ki je odšu pre Anton Domenis; od lieta 1934 do 1939 na Sriednje, čez Idarjo, u Goriško Škofijo. Od lieta 1980, potlè ki Mons. Valentin Birtig je šu za kaluniha u Čedad, pre Mario si je uzeu na ramena tudi Dreško faro pri Mariji Devici. Usierod, kjer je nastopu pre Mario, s svojo dobrotljivostjo, z odkritosrčno ljubeznivostjo, si je zaljubu judem, ki so bli radi ga imieli za svojega duhounika. Če usi so želieli pre Maria za svojega duhounika, pre Mario ankul nie mislu in si upu zapustiti svojih prvih učic Štuoblanske fare in tam je ostau dušni pastier žej petdeset liet.

Dokier nie bluo ciest, pre Mario je hodu par nogah, potle z bičikleto, potle s staro motočikleto Norton, potlè z autom Topolino, žej od puno liet pa s Volkswagen.

U CAJTU VOJSKE

Huda zadnja uojska, ki je preplavila tudi naše kraje, je najela na prvi vrsti pre Maria. Zaplenili so mu faruž, in puno cajta je muoru biti cele dneve par cierkvi in si skuhat kajšan kompier, za se preživiet. Userod je hodu, vedno u smrtni nevarnosti, za pomagat judem in dajat jim kuražo, pogum. Skrbeu je za podkopavat use mrtve, naj so bili Italijani, partizani ali Niemci. Po uojski je skrbeu prepejat njih kosti na njih rodne britufe.

Po uojski, da bi pomagu judem, ki so bili brez diela in zaslužka, je napravu kantierje dela: z njim je napravu ciesto do Štuoblanske cierkve, zazidu pri faruže hram za »Opere parrocchiali«, ciesto do Pacuha, u Skale, u Zavrt. Akvedot pri Peternielu, ciesto k cierkvi pri Devici Mariji.

Opravljju je tudi kamunske kantierje. Postau je puno liet za tajnika kumetu (Segretario comu-

nale dei coltivatori diretti). Skrbeu je za zado-bit penzijon usiem judem, ne samo njegove fare, pa tudi druzig vasi. Mislim, da nie oficija u Čedade in u Vidne, kamor bi ne biu šu pre Mario za zlajšat opravila svojim judem.

UKRASTI MATERIN JEZIK, JE UKRASTI DUŠO AN SARCE

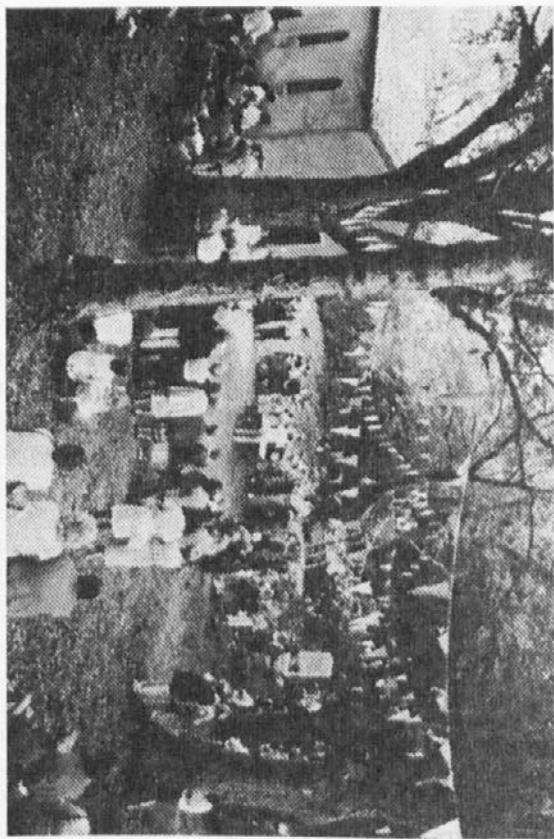
Pre Mario, ki se je rodiu u slovenski beneški, kumetuški, kristjanski družini, ki je poznala samuo dielo, molitu in slovenski jezik, je ostu zvest dielu, molitvi in svojemu materinskemu jeziku. Jezik je poseban dar, ki Buog ga je dau usakemu človeku, in s svojim materinskim jezikom usak človek more odkriti bogatijo svoje pameti in duše, bogatijo svojega naroda. U svojem materinskem jeziku se narbuj lepuo in srčno more moliti in pieti pobožne in posvietne piesmi. Če se človeku ukrade materinski jezik, se mu ukrade dušo in srce. Lieta 1933 fašizem u svoji neumni, nečloveški in nekristjanski politiki, je prepoviedu slovenski jezik in napravu našim beneškim judem strašno karvico.

NAPREJ JE SLOVENSKO PRIDGU

Pre Mario pa se nie brigu za to prepuoved. Naprej je slovensko pridgu, molu, spoviedu in guoriu z judmi, u cierkvi in zuna nje. Zatuo, na viljo svetega Štuoblanka, na torak večer 30 otuberja lieta 1934, kar so bli zbrani sosiednji duhouniki za svete spuovedi k prazniku svetega Štuoblanka, sta stopila u štuoblanski faruž dva karabinierja in odpeljala pre Maria na Kuesturo u Vidan. Par nogah dol do Hlodecja potem z autom u Vidan in z njim tudi pre Antona Domenisa, ki je biu famoštar pri Devici Mariji u Dreki. Na Kuesturi so zagrozili dviema duhounikam, naj ne nucajo vič ne u cierkvi ne izven nje slovenskega jezika, če nečeta priti u nesrečo. Pre Mario pa, ki je imeu na kamunu dobre tajnike (Segretari politici), je le naprej pridgu in molu po slovensko, po italijansko, prepričan, da jezik pomaga ohraniti viero.

ZAČEU JE IZDAJATI »DOM«

Lieta 1969, s pomaganjem drugig duhouniku, je začeu izdajati vierni list »DOM« in so delavu pri usaki kulturni beneškoslovenski manifestaciji, od DAN EMIGRANTA, do

KAMENICE. Pre Mario je prepričan in ima prù, da nie pruoti Italiji, kduor guori beneško-slovenski jezik in skrbi ohraniti našo slovensko kulturo, navade, in dušo, je pa tist, ki, u ime Italije, želi uničat naš materinski jezik. Italija je demokratična dažela, ima kulturo takuo veliko, da ves sviet jo občuduje, Italija spoštuje jezike in kulture judi, ki živijo na nje teritorije, vesela da teli judje ji ponujajo njih kulturno narodno bogatijo, in da ona ponuja njim nje bogato kulturo. Zatuo usak kduor zaničuje in truje druge jezike in druge kulture, truje demokratično svetlo podobo Italije, ponižuje in blati nje čast pred drugimi daželami svieta. Zatuo tajšan človek je pruoti Italiji, četudi u svoji griešni pomoti misli, da služi in časti Italijo. Kduor zaničuje in truje druge jezike in na spozna pravic, ki spadajo drugim narodom u Italiji, je tudi pruoti Cierkvi in kristjanstvu. Katoliška Cierku ima binkoštni poklic (Vocazione pentecostale) Svetega Duha. »Na Majnca napunjeni su bli usi s Svetim Duhom in so začeli govoriti u drugih jezikih, kakor jim je dajau Duh, da so govorili. Usi so strmieli in se čudili: Kakuo da mi slišimo usak svoj jezik, u katerem smo se rodili (Apd 2, 4. 7-8)«. Cierku je userod doma. In userod se muore potopiti

u kulturo, dušo in ambient usakega naroda, spoštovati navade, tradicije usakega naroda, njegov jezik, kakor srečonosna baza (base provvidenziale), po kateri izročiti evangeljsko poročilo. Takuo u Benečiji Cierku muore postati beneška z Benečani, kakor je postala rimljanska u Rimu, oglejska u Ogleju, italijanska u Italiji.

Cierku muore se očistiti in odstraniti od sebe usako nepotriebno in škodljivo skorjo, posebno politično in strankarsko, ki bi želiela asimilierati judi, da vietar, vihar Svetega Duha jo napuni, jo oživeje, da doparnese obilen sad.

BUOG TI DAJ ŽIVLJENJA IN ZDRAVJA...

Dragi pre Mario, donas z nami, ki smo tvoji prijatelji in smo veselo zbrani ukuole tebe, ti se zahvaljuješ iz srca božji previdnosti, ki te je pošljala ku dieluca na božjo njivo med božje judi. Božja šuola je nenavadna. Usak dan so na vrsti nove dužnuosti, preizkušnje, težave in križi. Težki križi, učasih pretežki, da človek bi jih mogu prenesti. Tudi za te, dragi pre Mario, so bli težki križi in težka

trnova krona, ki dan na dan ti jo je Buog tlaču na glavo, u telih 50 liet tvojega mašniškega življenja. Ti pa si ostu zvest besiedam podobice tvoje prve svete Maše: »Omnia possum in Eo qui me confortat« (Usega sem zmožen u Njem, ki mi pomaga), prepričan, da nie si biu ankul sam na svojem križevem potu. S tabo je biu vedno Kristus, božji martrnik, in božja Mati Marija. Buog naj obiuno poplača tebi, pre Mario, tvoje zaslužno, bogato in požrtvovalno dielo u službi Bogu, Cierkvi, svojim viernim faranom in usi naši Benečiji. Naše čestitke, srčne voščila in goreče molitve spremljajo tebe, dragi pre Mario. Buog ti daj življenja, zdravja in poguma še dugo, dugo liet, da nam boš za zgled in spodbudo u zvestobi do Boga, Cierkve in našega beneškega naroda!

Emil Cencig

---

*»Z ognjenim pišem ti peresom, gled!
In dobro si zapomni ti besedi,
da več ne padejo ti iz spomina:
BOG - DOMOVINA!«*

(Trinko)

Pre Anton iz Laz o božičnih praznikih

(V začetku leta 1953 mi je pisal Anton Cuffolo, župnik iz Laz, daljše pismo. V njem piše med drugim tudi tole.)

Sedé na domačem stolu, imam priliko Vam pisati... iz Ferrare pri Padu. Veseli me vest, da naši emigranti so zelo veseli misijonarja Vidmarja, kakor so ga bili veseli naši ljudje, ko je vodil misijone po naših vaseh. Upam, da vajin trud bo prebudil versko življenje naših opraešnih Benečanov...

Še eno lokalno novico.

Božične praznike smo imeli lepe in sončne. Šele drugi dan je začel dež, ki neprenehoma lije. Neverjetno, da na novo leto zjutraj je bilo pravo poletno hudourje: veter, dež, grmenje, bliskanje itd. Lep začetek!

V naši skromni vasici smo še ohranili božične praznike po našem. Letos pa so nas hoteli prevpiti, pokriti itd. V sosednji vasi, na naši desnici, so napravili velike reklamne jaslice, z vsemi modernimi iznajdbami. Na zvonik so postavili zvočnike. K božičnici je prišlo s posebnimi korijerami 70 Čedajcev in iz vse doli-

ne so stekli tja vsi vidnejši patrijoti. Čedajci so prinesli s seboj tudi vijoline in druge instrumente in so peli latinsko mašo in med »ofrom« so peli južne božične pesmi. To petje se je slišalo po vsej dolini in je motilo službo božjo po sosednih cerkvah. Tudi ognjevito pridigo ondotnega župnika v... »narodnem« jeziku. Hoteli so pokazati, kako lep in veličasten božič se lahko napravi... brez starih pesmi in navad.

Kljub temu naša cerkev je bila nabito polna in redkokdaj so ljudje tako močno, da ne rečem navdušeno peli našo veličastno in staro »Te dan je vsega vesejã«. Sosedovim »strašilom« pa so se po vsej dolini smejali.

Za večer sv. Silvestra pa so tukajšnji fantje napravili nad vse lepe jaslice, tako da sta jih dva lahko nosila okoli, prav umetniško delo. Razsvetljeno in vedno se vrtečo zvezdo na drogu, z zvončkom, ki je neprenehoma zvončkal in po stari navadi so šli od hiše do hiše po... koledo. Bila je prava procesija. Najprej zvezda z zvončkom, za njo jaslice in vsi fantje in ta zadnji je nosil velik žakelj za koledo (orehe, lešnike, jabolka itd.). V vsaki hiši, medtem ko domačini so ogledovali jaslice in zvezdo, so se fantje zložili v krog in zapeli staro koledno pesem: »Oj poslušajte vsi ljudje, kaj vam jest povjedu

bom«. Potem so dali roke vsem domačinom in voščili veselo novo leto. Gospodinja ali domača »čeča« jim je nasula v žakelj »koledo«, in so šli naprej od hiše do hiše.

Končali so koledovanje šele ob dveh popoldnevi, kjer nikjer niso šli ljudje spat brez pričakat kolédarjev. Tako smo pogostili kar tri skupine: tukajšnjo, ščiglansko in otroško, ki pa je hodila podnevi pojoč: »Dobro jutro, gospodinjice, gospodari, / po koledo smo paršili, / zdravje, vesejè smo vam parnesli...«

Vse tri skupine so šle tudi po dolinskih sosedovih vaseh, kjer ne koledujejo več po našem.

Na novo leto smo imeli nabito polno cerkev in naš mešani zbor 40 pevcev in pevk so nam krasno zapeli štiriglasno latinsko mašo in več naših starih in umetnih božičnih pesmi.

Zdravko Reven

---

*»Pustite po svojem naj vsak se glasi,
tak božji je zakon svobodnih ljudi,
naravna pravica od vekov že dni.«*

(V. Birtig)

Cuffolove pripombe k italijanskemu ljudskemu štetju

I. del

V lanskem Trinkovem koledarju smo objavili dokument iz zapuščine javnega kulturnega delavca Antona Vuka (1883-1967) iz Mirna pri Gorici, ki govori o nekaterih poskusih ponovnega uvajanja slovenščine v beneškoslovenskih cerkvah po Cianovem obisku v Beogradu leta 1937 (str. 110-115). To je dokaz, da je pok. Vuk imel tajne stike z Beneško Slovenijo že pred drugo svetovno vojno. 27. septembra 1945 je bil ustanovljen v Gorici poseben tričlanski odbor, ki je imel nalogo sprejemati tuje časnikarje in mednarodne komisije, jih spremljati in informirati o etničnem stanju na takrat še spornem obmejnem ozemlju. Odbor so sestavljali dr. Josip Birsa, dr. Stanko Jug in prof. dr. Ivo Juvančič. 29. septembra 1945 je omenjeni odbor sklenil, naj odideta Anton Vuk iz Mirna in solkanski župnik Božo Kjačić (1902-1959) v Slovensko Benečijo, da zlasti pri beneških duhovnikih zbereta podatke o tamkajšnjem poli-

tičnem in narodnem položaju. Na pot sta s posebnim avtomobilom odšla 1. oktobra 1945 in o tem sestavila tudi pismeno poročilo (prim. Julij Beltram, Tukaj je Jugoslavija, Koper 1983, str. 132-138).

V ta čas bi morda mogli postaviti tudi nastanek na roko pisanega dokumenta, ki ga je sestavil vikar v Lazah Anton Cufolo (1889-1959) in smo ga prav tako našli v zapuščini Antona Vuka. To domnevo potrjuje tudi Anton Kručil, ki je omenjen v dokumentu, sedaj pa živi v Tolminu. Dokument obsega tri pole, od katerih sta dve popisani tudi na hrbtni strani in nosi dvojezičen naslov »Censimento Italiano 1921« (Italijansko ljudsko štetje 1921). V njem sestavljalec povzema podatke ljudskega štetja v Italiji leta 1921, nanašajoče se na Beneško Slovenijo. Na hrbtno stran dokumenta je Cuffolo napisal z modrim svinčnikom naslednje sporočilo Antonu Vuku:

Spošt. G. Vuk

O priliki Vam pošiljam te podatke ki morda Vam bodo dobrodošli. Vi jih uredite in prepisajte da bo prav in če treba uporabite.

V par dneh bo v Mirniku nekoliko podatkov Za Memorjal, ki boste Vi sami uredili

Duh. Anton Cuffolo

Pozdravljam

Laze

Nisem mogel prepisati, ker kurir je na poti. Ta učitelj (Kručil) Vam more kaj koristiti in po njem lahko pošljete če je kaj novega.

V citiranem spremnem sporočilu sta zanimiva predvsem dva podatka. Govor je o nekem memorialu, za katerega bo seveda potrebno še natančneje ugotoviti, ob kakšni priložnosti je nastal. Učitelja Kručila, ki je bil doma iz Podbonesca, pa Anton Vuk omenja v poročilo o stanju v Beneški Sloveniji z dne 1. oktobra 1945 med ljudmi, »ki so zanesljivi in kompetentni dati pojasnila v našo korist v slučaju, da bi se komisija na njih obrnila« (prim. Julij Beltram, op. cit., str. 137-138).

Dokument, ki ga je poslal Vuku, je Cuffolo opremil z opombami, temeljitim komentarjem narodnostne sestave po posameznih beneških občinah in z orisom jezikovnih meja. Ker je zelo obširen in obsega več strani razpredelnic z natančnimi statističnimi podatki, je nemogoče, da bi ga v Trinkovem koledarju objavili v celoti, zato se moramo omejiti le na povzetek. Razlaga etničnega stanja v beneškoslovenskih občinah in vaseh in oris jezikovnih meja pa bo prišla na vrsto drugo leto. Za sedaj pa je zanimiv npr. podatek, koliko prebivalstva je leta 1921

v posameznih občinah navedlo kot občevalni jezik slovenščino (imena krajev navajam v obliki, kot jo je napisal Cuffolo):

Občina	skupno preb.	govoré slov.
Prapotno	2546	950
Taurjana	3470	774
Fojda	5075	1413
Ahten	4071	1729
Šempeter	3362	2877
Sv. Lenard	2467	2465
Srednje	1794	1784
Grmek	1617	1617
Dreka	1394	1343
Sovodnje	1905	1905
Podbonesec (Tarcet)	1662	1659
Podbonesec (Ronac)	1662	1659
Tipana	3376	3228
Brdo	2672	2672
Njeme	5505	1885
Gorjani	2012	320
Rezja	2796	2796
<hr/>		
Skupno	47486	31603

K tem številkam, ki so že same po sebi dovolj zgovorne, pa je Anton Cuffolo napisal zanimiv komentar, ki razodeva odličnega poznavalca etničnih razmer v Beneški Sloveniji. Na prvem listu v opombi št. 1 piše:

V Italiji samo ljudsko štetje **iz leta 1921** je vpoštevalo občevalni jezik družin. Iz tega uradnega štetja so povzeti leti podatki. Pri tem štetju je bila izročena vsaki družini pola na kateri je hišni gospodar podčrtal hišni jezik. Take pole so bile razdeljene samo v čisto slovenskih vaseh — v mešanih ne.

N. pr. v Čedadski občini je približno okoli 800 Slovencev, ki niso v tej statistiki. Ravno tako v Prapotnem, Tauorjani, Fojdi, Ahtnu, Njemah, Trčetu (Tarcento) itd. Tako je izgubljenih tisoče Slovencev.

Štetje ni bilo objektivno: Pri več krajih uradniki, učitelji so se izdali za Taljane zaradi kruha — v Špetru dijaki isto.

V opombi št. 2 pa trdi Cuffolo:

V Statistiki tudi ni izseljencev tudi začasnih ne in teh je bilo gotovo mnogo. V Rezji, naprimer, bi morale biti vsaj 5000 Rezjanov, saj večina jih kroži po svetu z trebuhom za kruhom.

Objavljeni dokument izpričuje, da so beneški duhovniki že v preteklosti čutili s svojim

ljudstvom in so kulturno enotnost s slovenskim narodom smatrali kot nekaj popolnoma naravnega. Upoštevač to dejstvo se zdijo smešne izjave tistih italijanskih predstavnikov in celo nekaterih beneških Slovencev, ki obravnavajo prebivalce nadiških dolin le kot neko folklorno znamenitost z narečjem, ki naj bi ne imelo nič skupnega s knjižno slovenščino. Prav je, da bi se tudi današnji beneški Slovenci zgledovali po svojih zavednih slovenskih duhovnikih, kot sta bila msgr. Ivan Trinko in pisec tega dokumenta Anton Cuffolo.

M. V.

LEU

Puno krat judi boš slišu,

Da prešerno boj' trdili:

»Rajš en dan ku leu živieti

Ku stuo uocjih liet trpieti!«

Leu pa misli sam pri sebi:

Če izbrati bi se dalo,

Tud' če čudno judem se zdì,

Ist gotovo bi prednost dau

Uočji starosti, brez skrbì.

Emil Cencig

Pre Rinu Markiču v spomin

Pre Rino živi u duši judi, ki je jubu in ki so ga ljubili. Da ostane živ njegà spomin, so zazidali u Afriki adno hišo, ki nosi njega ime.

Usiem je znano, da do malo liet od tuod naša Benečija je dajala Cierkvi puno duhouniku in misijonarju.

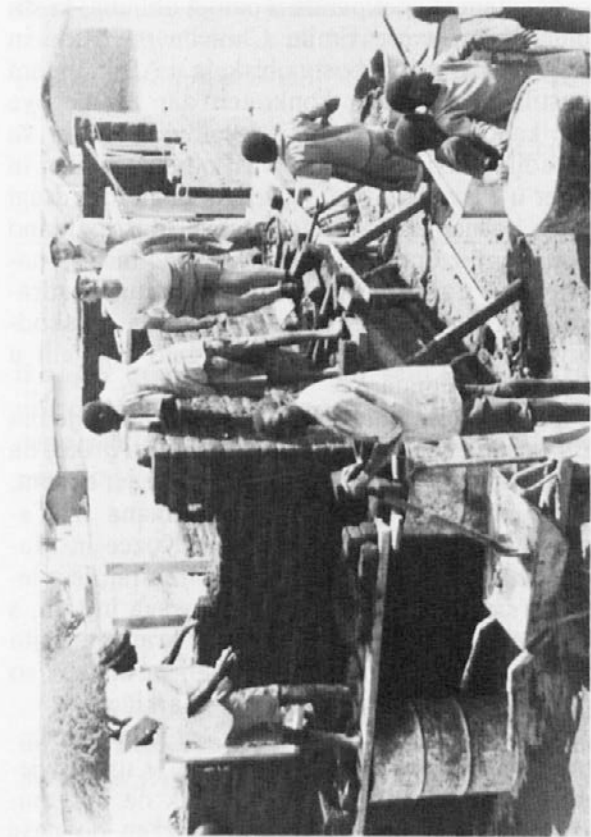
Adan od teh misijonarju je p. Emilijo Chiuch, ki se je rodiu u Dolenjanah, vasica ki spada pod faro Kozca u Šentlenarskem kamunu.

P. Emil Chiuch je stopu med »Missionari della Consolata di Torino« in je že 30 let u Afriki, u daželi ki se kliče Tanzanija.

Usakrat ki p. Emil se je varnu u Dolenjane, da preživi u svoji družini, usakih 5 al 10 let, potrebnne počitnice, je vabu oba duhounika na Liesah, pre Azeglia Romanina in pre Rina Markiča, da bi prišla ga obiskat u Afriko, da bi na njih oči videla, kaj on tam diela med Afrikanci. U koncu sta spariela vabilo in se med sabo dogovarjala, kakuo bi napravila potovanje in tam pustila kaj konkretnega in otipljivega pre Emilu za njegove uboge Afrikance.

Na žalost, zauojo nepričakovane hude bolezni, na saboto 19 junja lieta 1982, prerana smrt je pobrala pre Rina Markiča, famoštra u Kozci, starega samuo 42 let.

Lieška, Tapolouška in posebno fara u Kozci, u katerih je pre Rino preživeu, ku dušni pastier, svoje prve mlade duhouniške lieta, so želele, da bi njegov spomin ostu živ tudi za naprej med judmi. Zatuo so mislili napraviti adno posebno dobrodelfno dielo, ki bi nosilo njega ime. Napravili so po vaseh frajvojno, prostovolno nabieranje sudu.

Medtem je spet paršlà u pamet obljuba, ki sta bla napravila pre Emilu Chiuchu pre Rino in pre Azeglio, da ga bosta obiskala u Afriki in tam pustila adan viden, konkreten dar za njegove Afrikance. Pater Emil je svetovau, da bi se zgradilo, zazidalo u adni vasi od Tanganike, in sicer u Pawaga, — ku zgled, da bi ga tudi drugi judje posnemali — adno majhano hišo, zidano z madoni, z opekami, kier use druge hiše so napravljene z zemjò in z vejami in so zatuo nezdrave in podvržene veliki nevarnosti, da jih škodljivi in požrešni termiti, ki so zelo arširjeni u tisti daželi, uničijo.

Na 19 vošta lieta 1983, pre Azeglio, ki je biu žej posljù sude pre Emilu Chiuchu u Afriko, da bi nakupu potreban material za zidanje: ciment, japno, madone itn., u družbi Silvana iz Tapoluovega, Renata in Rosette iz Kozce in Marine iz Hlodecja, ku predstauniki treh far, je z letalom odplul u Afriko, u vas Pawaga in tam, s pomocjò tudi Afrikancu, u zelò kratkem cajtu za tiste dažele, so zazidali hišo, na katero so postavili sliko in ime pre Rina Markiča.

Takuo ime pre Rina Markiča, mladega bebeškega čovieka in duhounika, ki je use življenje skrbeu, da naš slovenski jezik ne bo zaničevan in teptan, ki je užigu ljubezen do naše

Benečije, do njene kulture in njenega preprostega ljudstva, donas ne živi samuo u spominu in srcu naših beneških judi, tudi pa u dejni Afriki.

Emil Cencig

A še nekaj mi stoji pri srcu. Ne morem, da ti zopet ne priporočim, kar sem ti že stokrat priporočal, namreč naš rodni jezik, dragoceno svetinjo, katere ne smemo zametati, ker nam jo je dal Bog.

(Trinko)

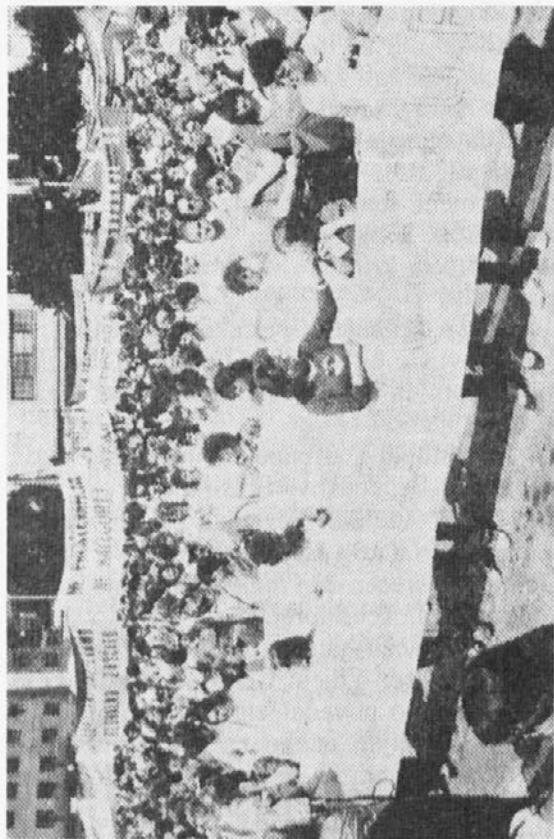
»Mladi prijatelj, lepo skrbi, da naš jezik ne bo zaničevan in teptan: vžigaj ljubezen do njega v preprostem ljudstvu!«

(Trinko)

**Ob veliki manifestaciji Slovencev
na goriškem Travniku**

**Enotni za naše pravice
od beneških hribov
do Jadranskega morja**

Cel teden prej in cel teden potem je lil dež kot iz škafa na našo deželo, a tisti dan, 20. maja 1984, datum, ki bo zapisan z zlatimi črkami v zgodovini Slovencev v Italiji, smo se usmili Bogu. Bil je skrajni čas, da pogleda Bog na naše doline, na našo lepo, a nesrečno zemljo, kjer živimo in trpimo že nad tisoč let. Bog nam je 20. maja lanskega leta, ko smo šli terjat naše pravice v Gorico, »pošju« lepo sonce in tako je »požegnovo« našo veliko manifestacijo. Začeli smo se »suti« na Travnik iz vseh koncev in krajev. Prvi smo organizirano prikorakali na Travnik beneški Slovenci, nato Slovenci iz Gorice in Trsta. Bilo nas je 15 tisoč! Razen godb na pihala, je bilo vse tiho. Prihajali smo na Trg dostojno in omikano, ker smo se vsi zavedali resnosti momenta. Zbrali smo se tako množično skupaj, da zahtevamo zakon za našo globalno

Manifestacija na Travniku v Gorici

zaščito, ki nam ga že toliko let obljublajo. Z našo veliko, mirno in omikano manifestacijo smo hoteli dokazati zaspanim oblastem in vsem tistim, ki nas ignorirajo, da smo tu, živi in vitalni in da nam je začela potrpežljivost pešat, zmanjkovat.

Za moment sem skočil na tribuno, da pogledam okoli, koliko nas je. Vidim morje ljudi! Še enkrat sem ponosen, da me je rodila slovenska mati!

Godbe so utihnile v pričakovanju slavnostnih govorov. Če bi bili štirje Lahi na Travniku, bi bili napravili več »konfužiona« kot naših 15 tavžent ljudi.

Ko sem stopal s tribune, se je zbralo okoli mene nekaj Benečanov, in so mi rekli: »Ti, Dorič, ki si bil toliko preganjen zaradi slovenstva, si danes lahko vesel in ponosen!«

»Je najbolj srečen dan mojega življenja!« sem jim odgovoril in šel naprej.

Z odra so začeli odmevati govori. Prvi je govoril naš profesor Viljem Černo iz Barda, ki je jasno in odločno povedal, da zakon o globalni zaščiti mora veljati enako za vse Slovence v Italiji, da se ne sme, da se nas ne more ločiti po kategorijah. Za njim so govorili in isto poudarili vsi drugi predstavniki slovenske enotne de-

legacije, ki nosi to ime prav zaradi enotnih nastopov pri najvišjih oblasteh za doseg naših pravic.

Končali so govori. Velika manifestacija Slovencev v Italiji je šla h koncu, oglasile so se spet godbe na pihala, tu pa tam kakšna narodna pesem.

Kakor smo prišli, tako smo se v miru razšli, toda v srcih in ponosu bolj bogati: spet smo se zavedali, da nekaj pomenimo, da nekaj »štejemo«! Naša manifestacija je nekaj zganila tudi v Rimu.

Za nekaj dni sem se srečal z italijanskim prijateljem iz Gorice, ki skrbi za mestno čistočo. To se pravi, da ima službo »Nettezza urbana«. Vprašal sem ga, če so imeli drugi dan (21. maja) precej dela za čiščenje za nami, pa mi je odgovoril: »Malo ali nič.«

»To je tudi znak omike, kulture in civilizacije,« sem mu odgovoril in on se je strinjal z mano.

Izidor Predan

**Puno te nauči an nkul na slišiš nje glasu.
Kadu je? (Bukua, knjiga)**

Pred 40 leti so v Beneški Sloveniji ustanavljali slovenske partizanske šole

Poleg osvoboditve in združitve z matičnim narodom ter uveljavitve nove ljudske oblasti je bila obnovitev in razvoj nove slovenske kulture ena temeljnih pridobitev NOB v Slovenskem Primorju. Njene oblike, ki so pred prvo svetovno vojno in v prvih letih po njej imele bogato tradicijo, je fašizem med italijansko zasedbo nasilno zatrl. Po kapitulaciji Italije je kulturnoprosvetno delo ponovno zaživelo. Primorsko ljudstvo je spontano odpiralo slovenske šole in obnavljalo ljudsko prosveto. Vse oblike kulturne dejavnosti so bile izraz silne kulturne lakote primorskega ljudstva, njegove neizmerne želje po znanju, po kulturnem udejstvovanju, izživljanju in uveljavljanju. Na osvobojenem in polosvobojenem ozemlju se je partizanska kulturna dejavnost razvijala v znamenju bor-

bene in združene Slovenije in v duhu načel OF slovenskega naroda, ki ji je bila privržena večina prebivalstva. V krajih s sovražnimi postojankami in v krajih, ki jih je kontroliral okupator, pa se je kulturno delo razvijalo le v narodnem in politično nevtralnem duhu ali pa celo v duhu, ki je bil v nasprotju z načeli NOB.

Med NOB je največji razmah doživelo partizansko šolstvo. Že v šolskem letu 1943/44 so v Slovenskem Primorju odprli 340 partizanskih osnovnih šol, ki jih je obiskovalo nad 16.000 učencev. Preporod je doživela tudi ljudska prosveta. Najbolj je cvetelo zborovsko petje. Do pomladi 1945 so na Primorskem organizirali nad tristo pevskih zborov. Razvijali so tudi gledališko in likovno dejavnost, razvijali knjižničarstvo in druge oblike ljudskoprosvetnega dela.

Preporod slovenske kulture in prosvete so po kapitulaciji Italije doživljali tudi beneški Slovenci, ki so bili že od leta 1866 del Italije in odtrgani od matičnega naroda ter ločeni od njegovega kulturnega prostora. Prve oblike slovenske partizanske kulturnoprosvetne dejavnosti so v Beneško Slovenijo, Rezijo in Ka-

nalsko dolino zanašale slovenske partizanske enote s svojimi kulturniškimi skupinami na svojih pohodih. Zelo odmevne in znane so bile štiri turneje kulturnopropagandne skupine IX. korpusa NOVJ, ki je v stotrinajstih dnevih potovanja od junija do oktobra na tem območju priredila 61 mitingov ter kulturno in politično-propagandno delovala med Benečani in Rezi-jani. Po prizadevanjih pokrajinskega vodstva NOB za Primorsko je v letu 1945 v Benečijo prodrlo tudi slovensko partizansko šolstvo.

Ustanavljanje slovenskih partizanskih šol v pokrajini, ki je bila odtrgana od matičnega naroda še pred uzakonitvijo šolske obveznosti na narodnem ozemlju in ki do tedaj še ni imela narodnih šol, je bila zahtevna naloga. Narodna zavest prebivalstva je bila tu nižja kot v ostalih primorskih pokrajinah, uveljavljanje slovenske kulturne dejavnosti je oteževala tudi italijansko usmerjena miselnost prebivalstva. Partizansko šolsko vodstvo je moralo upoštevati tudi dejavnost italijanskih garibaldinskih enot, ki so same od sebe pričele obnavljati italijanske šole in vanje nameščati stare učitelje. Da ne bi

žalili narodnih čustev beneškega ljudstva in upoštevali kulturne pobude garibaldinskih enot, obenem pa da bi presekali s preteklostjo in iz šol izrinili fašistični duh in miselnost ter pričeli z novo vzgojo mladine v duhu načel NOB in v njej krepili narodno zavest in politično samozavest, sta okrožno prosvetno vodstvo za zapadno-primorsko okrožje (prosvetna referentka Marija Rot-Dunja in okrožni šolski nadzornik Oskar Venturini-Šandor) in pokrajinsko prosvetno vodstvo opravila več akcij. Z beneškim učiteljstvom so organizirali konference in razgovore, ga usmerjali, naj sprejme načela NOB in v skladu z njimi poučuje in vzgaja mladino v šolah, prepovedali so fašistične šole in organizirali pravo kampanjo za zbiranje primernih in sposobnih učiteljev v srednjeprimorskem in severno-primorskem okrožju, ki bi bili pripravljeni poučevati na beneških šolah.

Ob intenzivnem delu so organi NOB organizirali prvo partizansko šolo v Oborčah oktobra 1944. Iz partizanskih dokumentov je razvidno, da je januarja 1945 delovala partizan-

ška šola tudi v Čupcah, februarja 1945 pa so pričeli pouk v Platacu, v začetku aprila 1945 pa navajajo partizanski dokumenti tudi šole v krajih Topolovo, Dreka, Kras, Lombaj in Klodič. Bivši nadzornik Venturini se spominja tudi šol v Kodermacih, Trčmunu, Trbilju in v Utani. Na šole so namestili bivše beneške učitelje, ki so sprejeli politično linijo OF in učitelje, ki so prišli iz severnoprimskega, zapadnoprimskega in srednjeprimskega okrožja. Za okrajno pomočnico šolskega nadzornika pa so imenovali Danico Kogoj. Pouk v šolah je bil dvojezičen, zlasti med odmori in v prostem času so se učitelji z učenci veliko pogovarjali, veliko so tudi peli. Učitelji so se povezovali tudi z domačini. O stikih z domačini in o vtisih pričajo tudi odlomki iz dnevnika, ki ga je pisala partizanska učiteljica Marija Rutar-Vlasta, ki je skupaj z nadzornico Kogojevo 15. februarja 1945 prišla v Platac in pričela poučevati na tamkajšnji šoli. Zapise hrani šolski muzej v Ljubljani.

16. februar 1945

Obiskali sva nekatere družine, ki imajo

otroke za šolo. Povsod so naju lepo sprejeli in obljubljali, da bodo z veseljem otroke pošiljali (v šolo). Moški so nama priporočali, naj lepo učimo, in po potrebi tudi kaznujemo. Videla sem tudi prejšnjega učitelja Italijana. Danica je rekla, da jo je gledal precej z viška, ko je govorila z njim. Nastanili sva se pri gospodinjji, ki stanuje v šolskem poslopju. Sprejela naju je prijazno, vendar mi njeno obnašanje ne ugaja. Toda naj bo za prvo silo.

17. februar 1945

Kropit sem šla nekega sovaščana, ki je umrl včeraj. Ležal ni na nekakšnem mrtvaškem odru, temveč kar enostavno v postelji in z rjuho nerodno zavit čez glavo. Iz pogovora sem posnela, da je bil pokojnik preko štiri leta v postelji in da so z njim slabo ravnali. Neki mož je dejal: »Kdo ve, ali se je brat spravil z njim pred smrtjo. Če tega ni storil, je zelo grdo od njega, ker je pokojni veliko pomagal pri hiši.« Gospodinja je vsakega kropivca poklicala v kuhinjo ter mu nalila črne kave z žganjem in zraven dodala kos belega kruha.

Šla sem tudi k pogrebu. Tipičen beneški pogreb! Krsto sta nosila dva mladca. Namesto nosil jima je služil debel lesen drog, na katerega je bila s trtami privezana (krsta), da ne bi zdrknila. Dekleta so spletla dva velika venca z mnogimi papirnatimi cvetovi kričečih barv. Včasih sem imela vtis, da pokopavajo pusta. Ženske so vso pot molile in hitele posebno z litanijami. Duhovnik je prišel v hišo in v zboru pevcev vso pot prepeval latinsko. Tudi v cerkvi so peli latinsko mašo. Opazila sem, da so prapori v cerkvi razvrščeni v podobi italijanske trobojnice in prav tako živih in istih barv. Tudi napisi so vsi v italijanščini. Modra barva je samo tam, kjer je neobhodno potrebna.

Govorila sem z župnikom. Bil je vesel, da se bo šola pričela in je bil o tem že obveščen. Svetoval je, naj pričnemo kar s slovenskim poukom in prav nič ni odobral, ko sem rekla, da od začetka moramo ustreči želji večine, ki je, da se poučuje italijansko. Vprašala sem, če nama bo bivše učiteljstvo nasprotovalo. Po njegovem (mnenju) ne (bo), samo ne smemo jih čisto potisniti ob stran. Povedala sem mu, da lahko nastopijo vsak čas službo in vprašala,

zakaj tega ne storijo. Izjavili so, da dokler ne bo uradno potrjeno, da pripada Benečija k Jugoslaviji. (Učitelji) tudi prejemajo še vedno plačo, ki so jim jo v zadnjem času še povišali z ozirom na potrebe.

28. februar 1945

Tudi danes sta prišla dva nova učenca. Sedaj je šola že podobna pravi. Seveda število šestnajstih učencev nikakor ni zadostno za okraj petih vasi, toda to število se je v pičlem tednu podvojilo in to se lahko šteje za majhen uspeh. Otroci bi bili pripravljene začeti s slovenskim poukom, toda ne smeva tega storiti zaradi staršev. Večkrat pričnejo kar med poukom prepevati partizanske pesmi in sicer prav lepo. Kako rada bi tudi jaz z njimi pela, toda ne smem radi par strupenih hujskačev.

Oni dan, ko sva šli v Skrutovo, sva videli na neki hiši vzdano lepo kapelico z napisom v neki staroslovenščini in sliko Brezjanske Matere božje. Če dobro opazuješ, naletiš tu pa tam na kako sled, ki priča, da so tod prvotno živeli Slovani. To pričajo tudi rodbinska ime-

na, ki so v veliki večini čisto slovenska ali imajo slovenski izvor. Človeku nehote prihajajo na misel Gregorčičeve besede: »... on stara slova je izbrisal, ker njih modrosti ni umel ter črte svoje je narisal«. Tod je naša pesem živel. Kako hitro je zopet oživila! Čuješ jo po gričih, koder otroci kurijo ognje, prepevajo jo dekleta in fantje po njivicah. Celo čisto italijanska dekleta, ki ne znajo slovenščine, jo kar ne vede pojejo. Le redko čujem kako dekleta še peti obrabljene italijanske popevke, tako prazne in brez vsebine. Naša pesem bo brez dvoma veliko pripomogla, da se bo beneško ljudstvo prebudilo k zavesti, da pripada slovenskemu narodu.

1. marec 1945

Od naših učencev dobivava dnevno izraze spoštovanja. Eden nam prinese cvetljic, drugi pest kostanja ter nama na razne načine pokažejo, da naju imajo radi. Odlikuje jih čisto otroška prisrčnost in odkritost.

V družini, kjer stanujeva, sem zvečer omenila pesnika Ivana Trinko, pa so me za-

čudeno gledali, ko sem jim pravila, da je njihov ožji rojak. Gospodar je menil, da je to nemogoče, da bi tam zrasel kak velik mož, ko znajo samo grablje izdelovati.

Ljudje imajo velik strah pred Nemci. Kar z grozo govore o njih in o Kozakih. Posebno sedaj se čuje mnogo o njih, kako divjajo po Nadiški dolini. Vedno so v strahu, da bodo nekega dne pridrli čez hribe in požgali vse te vasi. To sem opazila predvsem v Klodiču.

Včeraj smo dobili nepričakovano v šolo obisk okrožnega šolskega nadzornika. Jaz nisem vedela, naj ga otrokom predstavim ali ne. V tem pogledu sem gotovo napravila napako in sem bila zato od tovarišice opomnjena. Otroci so bili veseli, ker jim je tovariš napravil par lepih risb, katere smo pripeli na zid. Bili so tako navdušeni, da jih kljub temu, da je bilo že pol dne, nismo mogli spraviti domov. Danes zjutraj pa sva dobili v razred samo štiri učence in zaman sem pričakovala ostalih. Sodim, da je to odgovor staršev radi omenjenega dogodka. Ne vem pa, ali je, kot pravi Danica, vzrok temu, da nisem tovariša nadzornika predstavila otrokom kot takega ali pa je bil vzrok obisk sam.

Na vprašanje, ki sva ga bili otrokom zastavili, če vedo, kdo je bil, ki je včeraj prišel v šolo, so vsi enoglasno odgovorili: »En partigian.« Razložila sem jim, da je bil to direttore. Vprašala sem, če jim je bil všeč, kar so vsi enoglasno pritrdili. Tudi so se zanimali, če bo še prišel. Na vsaki način je torej reakcija od strani staršev in ne otrok.

S tovarišem nadzornikom sva obiskala tudi domačega župnika. Zvečer sem družini to omenila iz radovednosti, kaj bodo k temu rekli. Na moje začudenje pa so se slabo izrazili. Izvedela sem, da je gospodar moral svoj čas plačati neko globo radi plesa, oziroma, da jo je dobil zaradi harmonike, ki so mu jo zaplenili. Povedal je, da se župnik od tedaj izogiba hiše in ne pride niti po biro. V hiši zato vlada hladno vzdušje proti njemu.

Občudovanja vredna je žilavost tega ljudstva. Če opazuješ, kako skrbno obdelajo svojo borno zemljico, natančno kot vrtnar, na vsako ped se pozna marljiva roka. Vsako stezico počistijo in odstranijo vso navlako in večje kamne. Vso zemljo prerežejo z lopato, nanosijo gnoj in ga potem zagrebejo, kar podvoji delo.

Sodim, da poleti sonce silno pritiska in nastopi tudi suša. Takrat tudi studenci usahnejo, saj so še sedaj šibki, posebno pri koritih. Okrog hiše imajo napravljen trden tlak iz kamnja, da ga voda in hudourniki ne razrivajo. Pri neki hiši sem celo opazila lesen tlak iz brun. Veliko časa in potrpljenja je bilo treba, da so vse to izdelali, kar izpričuje veliko navezanost in ljubezen do domačega kraja.

Slavica Plahuta

KUNE IN PRAVICA

»Malo smo mi zakrivile —
Mlade kune so tožile —
Le kakuoše, peteline
Po vaseh smo mi pobile.
Jaune srake rajš ulovite,
Ki milijarde zadobè,
Brez strahù, spetà in skrbì,
Do sodniku in do judì.

Emil Cencig

Jozafat in Barlaam v Reziji

Indijsko izročilo iz življenja Bude (Bodisatva-Bodasaf-Jodasaf-Jozafat) je s sirijskim in grškim posredovanjem prišlo z bližnjega vzhoda na zahod že ob zatonu antičnega sveta. Zaradi etičnega naboja je zgodba imela srečo tako v krščanskem in manihejskem kakor v judovskem in islamskem okolju. Po Evropi je že v srednjem veku začela krožiti kot priljubljen duhovni roman: v prozi, v verzih, v dramatični obliki, v rokopisih in v tisku, pa še slikarsko ali kiparsko upodobljena (nam najbliže v baziliki sv. Marka v Benetkah).

Na slovenskih tleh ni bilo obenega sledu te vzhodnjaške zgodbe vse do 24. oktobra 1966, ko jo je nepričakovano povedala rezijanska pravljíčarka **Tina Vájtova** s Sòlbice (1900-1984). V prvem navdušenju nad odkritjem sem zgodbo objavil v nemškem prevodu (1968), v italijanščini (1970), v slovenskem povzetku po

radiu Trst A (4. febr. 1970 - z nekaj izvirnimi vložki), samo rezijansko besedilo je obležalo med mojimi papirji. Zato ob smrti Tine Vajtove (febr. 1984) posvečam spominu te enkratne »avtorice« med drugim vzporedno objavo izvirnika in moje knjižnoslovenske preobleke:

Srečanje med Barlaamom in Jozafatom (v kraljevski opravi)

Žužufèt

Onde nur je bil den kraj anu ise kraj prosèl rudi, da Buh mu dejte na'a sinu. Nu ko an je se nášinel isi sinèc, un si mislel — bojo be bile ti ke so dižneverni, ne, - un rekel, da un na krššuwawa sina, da un a diwa nutor soteraneo, de nima vedet ni za bene ne za male ves te temp, ke an bo ta nutre.

Alora no nuć to je taliko proliwalo, to je taliko šcerálo, ármalo, delalo molò, alora wse nanbot an vidi: so se ožále dure anu je wlizel de muž. Però a ni bil mlad, an bo bil mel tu ne šešanta šetanta ani.

»Ojme« — an rekel — »du-baj was prnesel?«

An di: »Me prnesel Ospanuh« — an rekel. — »Se kontent, da ja te krstem?«

»Ma« — an di — »ja na vin nank, da ko to je 'krstet'!«

»Be« — an di — »ja ću ti wze' jime anu ja ću bet twoj non« — a rekel, an di — »ja men jime da Barlèm.« (*Barlèm, dršte na menc.*)

»Ben« — an di — »káko baj mate mi wze' jime?«

Jozafat

Enkrat je bil en kralj in ta kralj je zmerom prosil, da bi mu Bog dal sina. In Bog mu ga je dal. In ko se je rodil ta sinček, oče si je mislil — gotovo je bil izmed tistih, ki so neverni — je rekel, da ne bo krstil sina, da ga bo dal noter pod zemljo, da ne bo vedel ne za dobro ne za slabo ves čas, ko bo tam notri.

Tedaj eno noč je bil tak nalive, je tako deževalo, grmelo, valilo meglo. Tedaj [deček pod zemljo] naenkrat vidi: so se odprla vrata in je vstopil mož. Vendar ni bil mlad, je moral imeti okoli šestdeset-sedemdeset let.

»Joj« — je rekel [deček] — »le kdo vas je prinesel?«

Pravi: »Me je prinesel Gospodbog« — je rekel. — »Si zadovoljen, da te krstim?«

»No« — pravi — »jaz niti ne vem, kaj je to 'krstiti'.«

»Dobro« — pravi — »jaz ti bom dal ime in bom tvoj boter« — je rekel, pravi: »Meni je ime Barlam.« (Barlam, zapomnite si.)

»Prav« — pravi — »kakšno ime mi boste dal?«

An di: »Ja ću ti wze' jime da Žužufèt! Però ti ti na smiš pándinet nini duši« — an di — »da ti se krščen!«

An di: »Na stujte se bat« — an rekel — »ki jes na praven nikomur!«

»Alora« — an di — mej jime da Žužufèt!« žö, an lepo mu zapisel, an di: »Maš jime da Žužufèt, però twój očà a načè te krstet, twa mate šče manjì. Gwaj če ti ti boš rekel kiramu, da ti ti se krščen!« — an di. — »Ja si pršèl šikome ki je na taka slaba nuć, da nišči ma ne vidi, nutor h tabè.« Alora a krstel.

Alora, isi sinèc an rudi rastel, šin ke a pršèl in età di venti ani, ne. *Alora ko vi pridate in venti ani, ne, vite vi, ste wže adulto no na roba e l'altra.*

Alora an je a parpajál won sino, a rekel:

»Njan ti ti se den lipi sinèc« — an rekel — »anu injàn« — an di — »ti ti maš tet, ću ti det italiku zamjè, dalèč.« Ja vin kaliku kilòmetrow dalèč so meli tet a kompanjèt ti mladi nu ti lipi, wse te di venti ani, te di dičanove, ventiuono, dardu ventičinkwe, ne di più. Ni so meli tet wse, taliku ke an je rekel zamjè. »Anu« — an di — »tadej« — an di — »mate, se obrátet na-

Pravi: »Jaz ti bom dal ime Jozafat. Vendar ti ne smeš povedati živi duši, da si krščen.«

Je rekel: »Ne bojte se« — je rekel — »jaz ne povem nikomur.«

»Tedaj« — pravi — »naj ti bo ime Jozafat!«
Ja, mu je to lepo zapisal, pravi: »Tebi je ime Jozafat, vander tvoj oče te neče krstiti, tvoja mati še manj. Gorje, če boš komu povedal, da si krščen!« — pravi. — Jaz sem prišel noter k tebi, ker je tako grda noč, da me nihče ne vidi.« Tedaj ga je krstil.

Tedaj ta deček je zmerom rasel, dotlej, da je dosegel dvajset let. Tedaj, ko vi pridete do dvajsetih let, saj veste, ste že odrasel človek, to in ono.

Tedaj ga je [oče] pripeljal ven, sina, je rekel:

»Zdaj ti si že lep mladenič« — je rekel — »in zdaj« — pravi« — ti boš šel, ti bom dal toliko zemlje, daleč.« Kaj vem, koliko kilometrov daleč, in naj bi ga spremljali samo mladi in lepi ljudje, vsi taki od dvajsetih let, devetnajstih, enaindvajsetih do petindvajsetih, ne več. So morali iti vsi, toliko zemlje je določil. *»In« — pravi — »tedaj« — pravi — »se*

zet« — an di — »ti meš se ožanèt« je rekel.

»Žö« — an di, ma un ni vedel, da ko to je 'se ožanèt' un, anu nikár, perkè un bil rudi zažán.

Però isi nja'à non Berlèm onjatént an mu prnašel librine anu, búžačec, isi se wučel ta nutre.

Alora ne so šle, ne so šle pul poti to ke je jin rekel nja'à oçà, wse s konjámi, wse ta-na konjèh, ano pa un, wse te mladi, te lipi nu te mladi. Alora ni vidijo ta dolè na ni poti dno se prabrača ta na poti nu parkorjà, da to ma 'te w krej, nu rudi se prekučuwa, nu rudi se prekučuwa.

Alora so meli bet koj ti lipe, te wboate anu ti mladi za in višta, za videt isa'à principa anu isè te mlade.

»Orpo-di bio« — an rekel — »in vita mia« — an di — »ja nisi videl, ko-baj to je ta rič, ke je ta-do na pote. Ma« — an di — »ko dójdamo dolo, mamò por videt, da ko to je!«

Alora ko ni so paršlè dolo, ne, zes konjámi, isi te stari kumój ke an bil se pradjál, *vite*, ta h poti, koj da ba a ne spaštáli.

»Ojme!« — a rekel Žužufèt (ma nišci ni vedel, da a ma jime Žužufèt), a rekel, an di: »Sé-

morate vrniti« — pravi — »ti se moraš oženiti!«

»Ja«« — je rekel, vendar on ni vedel, kaj je to 'oženiti se', ker je bil zmerom zaprt.

Vendar ta njegov boter Barlam mu je vsake toliko prinašal knjige in ubožček se je učil tam notri.

Tedaj so šli, so šli, pol poti kamor jim je rekel njegov oče, vsi s konji, vsi na konju, tudi on, vsi mladi in vsi lepi mladi. Tedaj vidijo tam zdolaj na poti, da se nekaj preobrača na poti in hiti, da bi se umaknilo, pa se zmerom le prekucuje in se prekucuje.

Tedaj bi morali biti [ob poti] samo lepi in bogati in mladi ljudje, da bi gledali princa.

In ta mladenič — »O presneto« — je rekel — »svoj živi dan« — pravi — »jaz nisem videl [kaj takega], kaj neki je ta reč tam zdolaj na poti? No« — pravi — »ko pridem tje, bomo že videli, kaj je!«

Tedaj ko so prišli tje dol s konji, ta starec se je bil komaj toliko premaknil, veste, s poti, da bi ga ne pohodili.

»Joj« — je rekel Jozafat (seveda nihče ni vedel, da mu je ime Jozafat), je rekel, pravi:

mo náredli italiku poti« — an rekel, an di — »nisamo vidli nina'a« — an rekel — »ni mlada'a ni stara'a, makój wes« — je rekel — »kóbaj to pride račèt?«

»O« — an di — Žužufèt Žužufèt« a rekel — »ti ti ne znaš več tvi'a nuna Barlém« — a rekel — »ti ke ti parnášel librine nutur w soteráne« — an rekel. — »Če ti na boš tel wmrit« — an rekel — »ster, boš wmor mlad ti. Ja« — an di — si paršél ster!«

Alora an rekel tuw te mlade, isi sin, an bo bil pa jo kapèl, ke an bo bil študijèl ta-nutre. A rekel:

»Hamò nazed!«

Da, ne, ke ni majò ite šče italiku kilómetrow avanti.

»No« — je rekel — »nanće na'à kilómetra na narejan avanti« — je rekel. — Mi mamò iti nazed ta išì.«

Però wse ledlo, da a mu zawpòl da 'Žužufèt'. Alore šle. So paršlè ta iše, a rekel:

»Očà« — an rekel, an di — »nisemo došlè to ke ste tel vi« — an rekel, an di — »to me ni bilo, me jela lawa a no dno no to drue.« An rekel, an di: »Ja si paršèl nazed!« An di: »Ja si si

»Smo naredili toliko poti« — je rekel, pravi —
»nismo videli nikogar« — je rekel — »ne mla-
dega ne starega, samo vas« — je rekel — »kaj
to pomeni?«

»O« — pravi — »Jozafat, Jozafat« — je re-
kel — »ti ne poznaš več svojega botra Barlá-
ma, tistega, ki ti je prinesel knjige v podzem-
lje« — je rekel. — »Če ti ne boš hotel umreti
star« — je rekel — »boš umrl mlad. Jaz« —
pravi — »sem se ustaral.«

Tedaj je rekel mladim [svojim spremljeval-
cem] ta mladenič, saj je vendar razumel, saj
je študiral tam notri. Je rekel:

»Pojdimo nazaj!«

[So rekli,] da ne, češ da morajo iti še toliko
kilometrov naprej.

»Ne« — je rekel [Jozafat] — »niti kilome-
tra ne naredim več, mi moramo iti nazaj
domu!«

Vendar ga je vse gledalo [začudeno], kako
da ga je tisti [starec] poklical 'Jozafat'. Tedaj
so šli, so prišli domu, je rekel:

»Oče« — je rekel, pravi — »mi nismo pri-
šli do tje, kamor ste hotel vi« — je rekel, pra-

mislel wso pot« — an di — »ja wan prosin no gračjo.«

»Ko za dno« — an rekel — »ti me prosiš?«

An di: »Da vi mi dejte wáše'a, to ke mate vi, ki ste den kraj, no pert mle« — an rekel — »koj no pert, to me baštà« — an rekel — »rišolút, da to bodi mò!«

»Da alora niste nalézli nine šcerè, italiko ti mladeh, ti wboáteh, principavi wse?!«

A rekel, an di: »Itò« — an di — »mle to mi ni nikár, mle mate mi de' italiko zamjè, tadej« — an di — ja éu vedet, da ko ja men delet.«

Bašta. »Ben« — an di — »ja éu ti det. Ko-ba maš delet ti?«

(Ke an vedel, da mati na ni krščena nu pa óca ne.) »Be« — an di — »Déjtami!«

Alora a je mu dal isé kos, ta-na jime nje'à.

Alora un šel ta, anu un je si krstel wse te jude, ke a je mel un. Wse an krstel nu a jin pridicèl wsaki din, ke a je mel rudi librinow rat, anu šin ke to paršlò den din, a bo bil mel wže tu ne kwaranta ani anu an rudi si mislel, da

vi: »Jaz se nisem dobro počutil, me je zbolela glava. In to in ono.« Je rekel, pravi: »Jaz sem premišljal vso pot« — pravi — »jaz vas prosim za uslugo.«

»Kaj takega« — je rekel — »me prosiš?«

Pravi: »Da bi mi dal od svojega, kar imate vi, ki ste kralj, en del meni« — je rekel — »samo en del, to mi je zadosti« — je rekel — »vendar bi moralo biti nepreklicno moje!«

»Tedaj niste našli nobenega dekleta, toliko mladih, bogatih, samih princev?«

Je rekel, pravi: »To« — pravi — »meni do tega ni nič. Meni dajte toliko zemlje, tedaj« — pravi — »bom že vedel, kaj mi je narediti!«

Zadosti. »Dobro« — pravi — »jaz ti bom dal. Kaj pa boš delal?«

Ker je vedel, da mati ni krščena in tudi oče ne — »No« — pravi — »dajte mi!«

Tedaj mu je dal ta kos zemlje, [prepisan] na njegovo ime.

Tedaj se je spravil in je krstil vse tiste ljudi, ki jih je imel [pod sabo]. Vse je krstil in jim pridigal vsak dan, saj je imel zmerom zadosti knjig, dokler se nekega dne ni zgodilo tole: imel je že okoli štirideset let in je zmerom pre-

un ba tel rade jte' dele' rimatorjo tuw ozd. Alora an jen rekel den din:

»Lèdejte« — an di — »ja predičàn nu vse, però den din ja ću wes pustet anu 'rin.«

Wse se djalu ojmèket, wse šlèpalu roke wkop, ka wse žö, ma da un nikár.

Alora a mážel spet čaket, da ni zábite no majo, anu an wstel anu a je šel, wzel wse librine tu ke a mel, anu se indiricél nuz de ozd. Anu an šel daléč daléč daléč daléč. An jidel kak kóren to ka je nalitel, kake to duji to ke rase ta-na kake árbulo, anu šel indavènt.

An vidi, je na maja bajtica, na maja maja bajtica. An rekel: »Izde« — an di — »ja ću provèt, de ni mi odéjte, ćun wlest.«

A pokjúkel itáko, ta nutre to raklò, da »Dubaj je?«

An rekel, an di: »Ja si, Žužufèt!«

»Žužufèt, Žužufèt« — an rekel — »Žužufèt« — a rekel. — »Injén, ke a ma te nejliwče lita, ke an se frájina nu a se ženi! Žužufèt« — an di — »će pryt zde w te ozd?!«

»Žö« — a rekel — »će vi se na verjete« — an rekel, an di — »odéjtame, ću wan pokaze' librine, te ki je me krstil muj non Barlèm.«

mišljal, da bi rad šel za puščavnika v gozd. Tedaj jim je rekel nekega dne:

»Glejte« — pravi — »jaz pridigam in vse, vendar lepega dne vas bom pustil in pojdem.«

Vsi so začeli glasno žalovati, vse je prosilo z vzdignjenimi rokami, da vsi lahko grejo, ampak on nikar.

Tedaj je moral spet čakati, da so malo pozabili. Potlej je vstal in šel, vzel vse knjige, kar jih je imel, in se odpravil v gozd. In je šel daleč daleč daleč. Jedel je kakšno koreniko, kar je pač našel, kakšen divji sad, ki rase na kakšnem drevesu, in šel naprej.

Pa vidi: bajtica, majhna majhna bajtica. Je rekel: »Tule« — pravi — »poskusim, če mi odprejo, bom vstopil.«

Je potrkal, takole...(*) Tam notri je reklo: »Kdo je?«

Je rekel, pravi: »Jaz sem, Jozafat!«

»Ja ja« — je rekel — »Jozafat, Jozafat« — je rekel — »Jozafat« — je rekel — »zdaj, ko je v najlepših letih, ko se zabava in se ženi! Jozafat« — pravi — »bo prišel v ta gozd!«

(*) T. V. tu potolče petkrat z roko po mizi.

»Aaa« — an rekel, an di — »ja se na verjen. Dejmi skuza to okinčace tve librine, anu ko bon videl tve librine« — je rekel — »tadej« — an di »ja ću se verwet, da ti si krštiján!«

Alora an šel ta, an mu dal librine. Alora an wlizel nutor. Mu ožál anu wlizel. Però anjol mu parnašel jest s paraviža dolo. Alora an rekel, an di:

»Riš isket tvija nuna Barlama?«

»Da žö!«

A rekel, an di: »Twoj non Barlèm« — an rekel, an di — »to me parjà da a ma štiri ćantanárje lit« — a rekel — »anu« — an di — »moj brater, ki je rimèt« — an di — »a ma tri ćantanárje, anu« — an di — »ja dwa!«

»Ben« — an di — »vi ba vedel vi, de ke je muj non Barlèm?«

»O« — a rekel — »ne« — an di. — »Meš iti dolo mimo bratro« — a rekel. — »Ko ti nalizeš mi'a bratra« — an rekel — »tadej« — an di — »forć« — an di — »un će ti vedet raćet, da ke a je twoj non Barlèm.«

»Ma« — an di — »Ja 'rin isket mi'a nuna Barlama« — a rekel — »ke« — an di — »je

»Ja« — Je rekel — »če vi ne vérjete« — je rekel, pravi — »odprite mi, vam pokažem knjige, da me je krstil moj boter Barlam.«

»Aaa« — je rekel [oni notri], pravi: »Jaz ne vérjem. Daj mi skozi to okence svoje knjige, in ko bom videl tvoje knjige« — je rekel — »tedaj« — pravi — »bom verjel, da si kristjan.«

Tedaj je šel in mu dal knjige. Tedaj je vstopil: mu je odprl in je vstopil. Angel mu je pri našal jest iz paradiža dol. Tedaj je [puščavnik] rekel, pravi:

»Greš iskat svojega botra Barláma?«

»Ja.«

Je rekel, pravi: »Tvoj boter Barlam« — je rekel, pravi — »se mi zdi, da ima štiristo let« — je rekel. — »In« — pravi — »moj brat, ki je puščavnik« — pravi — »ima tristo let in« — pravi — »jaz dvesto.«

»Dobro« — pravi — »vi, ali bi vi vedel, kje je moj boter Barlam?«

»O« — je rekel — »ne!« — pravi — »Moraš iti dol k mojemu bratu« — je rekel. — »Ko najdeš mojega brata« — je rekel — »tedaj«

me krstel nu a je mi dal librine, anu« — an di — »to ke je mi dal moj oča, ja si si krstel wse« — an rekel.

»Be« — an rekel — »tacè njen!«

Be, an spet se wzel no šel, spe' šel ne dvi nadeji rudi skuz a ozd, šin ke an wledel spe' no bajtico s temi škorči te od te brine no or te árbulow, náret alla meglio po.

Alora pa itò pokjúkel...

Ti ta nutre, da »Du je?«

An di: »Ja si, Žužufèt!«

»Žö žö« — an rekel — »maš mi pravet, ti si sátana, si paršèl me tantèt. Žužufèt će prit injén, njen ke je tuw ti nejliwči liteh, ke a se frájina, ni majò citiro no majò brúkalnico, ni majò wse, armonike, wse sjorte« — an rekel — »nu bo se óženil« — an rekel — »an bo mel žanò nu otrokè. Aaa« — an rekel — »Ja se na verjen!«

»Žö« — a rekel — »vi mate mi rači, da ke je muj non Barlèm« — a rekel — »ti ki je me krstel?«

»Ben« — a rekel — »dej mi nutor librine. Če ti nisi sátana, dej mi librine!«

—pravi — »morda« — pravi — »ti bo on znal povedati, kje je tvoj boter Barlam«.

»No« — pravi — »jaz grem iskat svojega botra Barláma« — je rekel — »ki« — pravi — »me je krstil in mi dal knjige. In« — pravi — »kar mi je dal moj oče, jaz sem krstil vse« — je rekel.

»Prav« — je rekel — »pojdi zdaj!«

No, se je spet vzdignil in šel, spet šel kakšna dva tedna zmerom skozi gozd, dokler ni spet zagledal bajtico iz skorje borovca in [drugih] dreves, narejeno za silo.

Tedaj je tudi tam potrkal...(*)

Tisti znotraj — »Kdo je?« — pravi.

»Jaz sem, Jozafat!«

»Ja ja« — je rekel — »kar pripoveduj! Ti si satan, si me prišel skušat. Jozafat bo prišel zdaj! Zdaj je v najlepših letih, ko se zabava, imajo citiro, imajo brúnkalnico, imajo vse [inštrumente], harmonike, vse mogoče« — je rekel — »in se je oženil« — je rekel — »bo imel ženo in otroke. Aaa« — je rekel — »jaz ne vérjem!«

(*) T. V. tu potolče (šestkrat) z roko po mizi.

Ben, a mu dal nutor librine. Ko an videl, da librinave so a pošto, a rekel:

»Wlezi!«

Alore anjol ito nuć paršél, a parnésel obadve-
ma kro', ne koj remito, pa Žožafáto. Alora to
si právilo celo nuć.

»Vi be vedel vy, da ke je muj non?«

A rekel, an di: »Twoj non Barlèm an ma
štiri čantanárje lit« — a rekel — »anu« — an
di — »Pijawa obadwa no mlakico« — an rekel. —
»Osen dnuw ta mlake an osan dnuw na nazed
anu pa itako. Se vidiwa wsake pètnejst dnuw« —
an rekel — »se vidiwa, ke ódiva pit ta mla-
kice, an tadej un 're na názed anu ja 'rin na
názed.«

»Be« — a rekel — »da to mi tej fis dvi na-
deji, ne, za tet za a nalést?«

»Ben« — an rekel — »ja krèdinan« — an di -
»da ti či a nalést!«

Alora an šel. An 're, bužec, nu rudi 're, un
rudi 're, da un a mel kírwave fin nó'e, ma an
rudi šel avanti, a si mislil: 'Pošibilo, da ma me
snest kej? Ko to ni me snedlo dardu inján, pa
inján indavènt to me na snáde!«

»Ja« — je rekel — »vi mi morate povedati, kje je moj boter Barlam, tisti, ki me je krstil!«

»Dobro« — je rekel — »Daj mi noter knjige. Če ti nisi satan, daj mi knjige!«

Dobro, mu je dal noter knjige. Ko je videl knjige, da so v redu, je rekel:

»Vstopi!«

Tedaj angel tisto noč je prišel, je prinesel obema kruh, ne samo puščavniku, tudi Joza-fatu. Tedaj sta se pogovarjala celo noč.

»Vi, ali bi vedel vi, kje je moj boter?«

Je rekel, pravi: »Tvoj boter Barlam ima štiri-sto let« — je rekel — »in« — pravi — »pije-va obadva pri enem studencu« — je rekel. — »Osem dni k studencu in osem dni nazaj in tudi on tako. Se vidiva vsakih petnajst dni« — je rekel — »se vidiva, ko prideva pit k stu-dencu in tedaj on gre nazaj in jaz grem nazaj.«

»Dobro« — je rekel — »ali mi bo treba res dva tedna hoda, da ga najdem?«

»No« — je rekel — »jaz mislim« — pravi — »da ga boš našel!«

Tedaj je šel. In gre, ubožec, in zmerom gre, in zmerom gre, da je imel celo krvave noge, ampak je zmerom šel naprej in si mislil:

Ano šel no an došel pa do h mlakice. Ano lépo pa un se nápel. Anu ko an se nápel, šel spe indavènt. Rudi, šin ke a došel ta nuno Bar-lámo.

Alora, ko a paršel ta...(*)

»Du-baj je?« — an di:

»Ja si, Žužufèt!«

»Žö, žö« — an rekel - sátana, tacè názed, biži w krej od mle, ti paraješ rudi me tantèt, nacón ninaa, ta-pod mo strijo na wlaža nišci, makoj Ospanu!«

An di: »Ste vi muj non? Odéjte me!«

»A, niente ke fare! Nikár! Taci názed!« Na tá anu na sè, no — »Ti si paršel me tantèt!« — no — »Ti si paršel me zmútet!« — nu no rič no to dru'ó.

Alora ko a inžištinel, bužec Žužufèt ta zwu-na, a rekel:

»Če se na verjete, non« - a rekel - cú wan det nutor librine anu bote videl ta nutre, da ci to je risen žö aliboj ne, da ste paršel me krstet nutor, ke ja se bil zažán nutor w rifižo, da nišci ne smi me krstet!«

Alora žö, paršel, anu, *karo mio*, lépo mu dal librine skuz, ke a bo bil mel kake majo

»Je mar mogoče, da bi me kaj snedlo? Ko me ni snedlo do zdaj, tudi od zdaj naprej me ne bo snedlo.«

In je šel in prišel dol k studentu. In se je lepo napil tudi on. In ko se je napil, je šel spet naprej, zmerom, dokler ni prišel k botru Barlámu.

Tedaj, ko je prišel tje... [Tok tok-tok!] (*)

»Kdo je?« — pravi.

»Jaz sem, Jozafat!«

»Ja ja« — je rekel - »satan, pojdi nazaj, beži proč od mene, ti me prihajaš zmerom skušat, nečem nikogar, pod mojo streho ne pride nihče, samo Gospodbog!«

Pravi: »Ste vi moj boter? Odprite mi!«

»A, še malo ne! Nič ne bo! Pojdi nazaj!« in [se je upiral] sem in tje, in — »Ti si me prišel skušat« in »Ti si me prišel motit« in to in ono.

Tedaj, ko je vztrajal ubožec Jozafat, tam zunaj, je rekel:

»Če ne vérjete, boter« — je rekel — »vam bom dal noter knjige, in boste videl notri, če je res ali ne, da ste me prišel krstit noter, kjer

---

(*) T. V. tu potolče (sedemkrat) z roko po mizi.

okinčace, leta no tákice forč, no maje maje, s kako skúšico naret, taliko za videt din anu za videt, da je nuć.

Alora an wlizel nutor. A rekel:

»Alora to si ti, Žužufèt?«

»Žö« — an rekel — »moj oćà an bil mi dal italiku zamjè anu ja« — an di — »z wašimi librini si si krstil wse me judi« — an rekel — »anu« — an di — »si pa in pridićèl, powsod« — a rekel — »ke« — an di — nišći ni tel, da ja podè, ma« — an di — »ja si mel wojo videt, pri' was nalést, da ke vi stojite, pa ja si delet dno majo remitórje za si šalvèt mo dušo.«

»Ben« — a rekel, an di — »stuj zde, ma« — an di — »ja men štiri ćantanárje lit prejtèt, ore po štiri anu patardùw« — an rekel — »šće patardùw« an di — »ja ću met pet ćantanàrju lit. Anu« — an di — »litos« — a rekel — »ja na strojin nikár rawno, perkè« — an di — »prid ja si stal dvi nadeji ta mlakice, ma injan« — an di — »to mi će den misec. Den misec na napred anu de misec to mi će na nazed. Be« — a rekel — »stuj zde par mle. Ja si bólen, an će boš mó'el ti...«

sem bil zaprt, notri v zaklonišču, ker me nihče ni smel krstiti.«

Tedaj, ja, dragi moj, mu je lepo dal knjige skozi, saj je moral imeti kakšno majhno oken-ce, glejte, takšno morda, majhno majhno, na-rejeno s kakšno skorjo, toliko da bi se videl dan in da bi se videlo, da je noč.

Tedaj je šel noter. Je rekel:

»Torej si to ti, Jozafat?«

»Ja« — je rekel — »moj oče mi je dal toli-ko zemlje in jaz« — pravi — »z vašimi knji-gami sem si krstil vse svoje ljudi« — je rekel — »in« — pravi — »sem jim tudi pridigal, pov-sod« — je rekel — »ker« — pravi — »nihče ni hotel, da bi odšel, ampak« — pravi — »jaz sem si želel videti, kje bivate, in ostati tudi jaz malo v samoti, da si rešim svojo dušo.«

»Dobro« — je rekel — »ostani tule, am-pak« — pravi — »jaz imam štiristo let in čez, nemara bo štiristo petdeset« — je rekel. »Še petdeset« — pravi — »pa bom imel petsto let. In« — pravi — »letos« — je rekel — »se ne počutim nič kaj dobro, saj« — pravi — »po-prej sem potreboval dva tedna do studenca in zdaj« — pravi — »potrebujem mesec dni. En

Ma però anjol je parnášel za jest dopo. Alora to stalo a je zbolél za wmrit.

»Ójme« — a rekel — »Žužufèt, Žužufèt« — a rekel. — »Ja, ja éon wmrit njen, ée pri' anjol me punj« — an di — »maš se me bat?«

»O« — a rekel — »non non« — a rekel — »se was na bojin fis nikár« — a rekel. »Nine réči jes se was ne bojin« — an di — »ja éu podjà' waš žwot dárdu šije« — a rekel — »nutur w zamjò anu« — an di — »wašo lawo ja éu lèdet šin ke ja bon žiw!«

Alora, betabúh, an šel ta, ko je wmor, anu (*mi parajajo mle solze*) an je a požál dárdu šije, anu nja' à lavico a je pustil won, però na je se svitila tej sunce. Anu an di — rudi lèdel: «Ben« — a rekel — »šin ke bon mó'el« — an di — »wašo lawo éu lèdet šin ke bon žiw.«

Anu, bužec, je lèdel pa wun, šin ke an bil žiw. Però paršlà zornáda pa njamò za wmrit.

Anu ko a je wmor, isi Žužufèt, žalè zwónavi, to ke an krstil un, to počelo zwonèt sami zwónavi. Alora da —

»Ko-baj je? Da ko-baj je za na rič izdè, ke da zwonijo sami zwónave? Da izdè je na valika rič! Alora da vita koj, da éemo videt nuz ozd!«

mesec tje in en mesec nazaj. Naj bo« — je rekel — »ostani tu pri meni. Jaz sem bolan. Če boš to le zmožel...«

Ampak angel je prinašal jest obema potlej. Tedaj je čez čas Barlam zbolel na smrt.

»Joj« — je rekel — »Jozafat, Jozafat!« — je rekel. — »Jaz, jaz bom umrl zdajle, pride angel pome« — pravi. — »Se me boš bal?«

»Boter, boter« — je rekel — »jaz se vas tudi malo ne bojim« — je rekel — »prav nič se vas ne bojim« — pravi — »Jaz bom zakopal vaše telo do vratu« — je rekel — »v zemljo in« — pravi — »vašo glavo bom gledal, dokler bom živ.«

Tedaj, bogve, [Jozafat] je šel, ko je [Barlam] umrl, in (prihajajo še meni solze) ga je zakopal do vratu, in njegovo glavico je pustil zunaj, ampak se je svetila kakor sonce. In pravi — jo je zmerom gledal — »Dobro« — je rekel — »dokler bom mogel« — pravi — »vašo glavo bom gledal, dokler bom živ!«

In, ubožec, jo je gledal, dokler je živel. Ampak je prišel tudi njemu dan smrti.

In ko je Jozafat umrl, zvonovi, tam kjer je

Alora šle. Tej ne so šle, pot se in svitila. *Vite*, so našli ta'a prva'a remita, a mel due-čento ani; ni so našli ta'a druga'a, je mel tre; ni so našli Barlama, a je mel kwatro, Žužufèt. Tadej ni so posekali ves ite ozd, da to je se svitilo tej sunce.

Alora da vse mamò tet te din na sodnji din tuw to dolino del Žužufèt.

Tadej njen mati, ko na čula, nu nje'à oča, tadej to se křstilo obadwa anu wso nje deželo ni so křstile.

Tej to bilo, però an šel wmrit nutor nje'a nuno Barlamo.

on krstil, so začeli zvoniti sami zvonovi. Tedaj —

»Le kaj je? Kaj neki se je zgodilo tule, da zvonijo sami zvonovi? Tu je nekaj velikega! Tedaj veste kaj, bomo šli pogledat v gozd!«

So šli. Kakor so šli, se jim je pot svetila. Veste, so našli prvega puščavnika, je imel dvesto let, so našli drugega, jih je imel tristo, so našli Barláma, jih je imel štiristo, in Jozafata. Tedaj so posekali ves tisti gozd, da se je svetilo kakor sonce.

Tedaj vsi bomo morali iti na sodnji dan v tisto dolino Jozafat.

Tedaj njegova mati, ko je slišala za to, in njegov oče, sta se dala krstiti oba in krstila sta vso svojo deželo.

Naj bo kakorkoli, on je šel umret noter k svojemu botru Barlámu.

Na levi strani: Rezijanka Tina Vajtova (1900-1984), ki je povedala leta 1966 zgodbo o Jozafatu - Foto: Sl. Nemeč

Ob ti spominski objavi dolgega legendarnega besedila (dolgost je z nujno potrebnim »prepisom« v knjižni jezik podvojena) žal ne bo moč povedati vsega, kar bi bilo v ti zvezi primerno. Poiskali bomo kompromisno rešitev in se omejili na najnujnejše, saj tako pomembnega teksta ne gre pustiti brez vsakršne spremene besede. (Kdor bi pa le želel zvedeti kaj več ali se celo poglobiti v to snov, za prvo silo lahko seže po članku *La leggenda di "Giosafat e Barlaam" a Resia, tipico esempio di tradizione discendente*. Studi di letteratura popolare friulana II, Udine 1970.)

Tina Vajtova je to pripoved slišala v mladih letih pri sosedovih na Ladini, iz ust moža, ki je sam bil nekakšen puščavnik, saj je živel v samotnem osojskem zaselku Ta-za Slatino, ok. 800 m n. m., pod Kilo. V hudih zimah se je včasih zatekel na Solbico in v zameno za gostoljubje med drugim pripovedoval take »svete« zgodbe. Možu je bilo sicer ime Giovanni-Žwan Siega (1847-1923), v ustnem izročilo pa živi le kot *Réjnik Barbèt*. V svoji samoti je rad prebiral knjige, med katerimi bi lahko bila tudi neka izdaja "Jozafata in Bar-

laama". Katera, ni moč ugotoviti, ker nobena izmed mnogih, ki sem jih do danes imel v rokah, ne vsebuje tele zelo tipične nadrobnosti: pokončnega pokopa do vratu, tako da glava gleda iz tal, v hiši, za »pózadom« (ognjiščem).

Da bi se prepričal, kako si je Tina Vajtova predstavljala ta pokop, sem jo čez slabo leto dni (14. sept. 1967) naprosil, da bi mi povedala Žužufata še enkrat, v celoti. Ker je epizodo s pokopom tudi drugič opisala skoraj enako kot prvič, sem ji zastavil nekaj dodatnih vprašanj:

Kako so pokopali Barláma? - T. V.: *On [Jozafat] je naredil jamo, kolikor je visok mož... in je dal vsega [Barláma] noter.*

Je morda ležal, ali pa sedel? - T. V.: *Ne, je stal pokonci, ker je on [Jozafat] hotel gledati njegovo glavo. Ga je dal za ogenj, za ognjišče... Tedaj tam zadaj je bila [Barláмова] glava zunaj, on [Jozafat] pa je stal na tem kraju in gledal.*

Torej glava ni bila zakopana? - T. V.: *Ne, glavo je pustil, da bi jo gledal... Tedaj veste, da glava je prišla kost [lobanja], tedaj je gle-*

dal kost [lobanjo], ker kost traja, telo pa je zakopal, ker bi smrdelo.

Že v svojem prvem pisanju o Jozafatu, leta 1968, sem izključil morebitni slovenski knjižni vpliv na Tinino-Barbetovo pripoved, ker Slovenci pač ne premoremo drugega kot dva prevoda iz Krištofa Šmida (Fr. Malavašič 1840 in Fl. Hrovat 1880). Danes pa se mi zdi problematičen tudi vpliv italijanske knjige, saj bi za to morali najti kako italijansko izdajo, ki bi imela pokončni pokop do vratu, za ognjiščem. Do take izdaje pa bo najbrž težko priti, ker so od tridentinskega koncila sèm tudi podobna nabožna berila morala skozi cenzuro in ni verjetno, da bi cenzorji kaj takega dovolili oz. spregledali.

Ostaneta nam na voljo še dve mogočosti.

Prvič, da je Barbèt v svoji »knjižnici« imel rokopisno zgodbo o Jozafatu, pisano po italijansko ali celo po rezijansko. Analogija za to nam je npr. v sursilvanskem narečju sestavljena rokopisna *Vita de Soing Giosaphat convertius de Soing Barlaam* (obj. C. Decurtins, Archivio Glottologico Italiano 7, 1881, 255-296).

Na nemajhno začudenje sem v sursilvanskem tekstu našel odlomek, ki se po slovensko glasi:

»Brž potem, ko je Barlaam umrl, je postal tako bel in cvetoč kot roža. Tedaj je Jozafat naredil jamo v svoji celici in dal vanjo telo svetega Barlaama, vendar ni hotel zagrebsti obraza, zato da bi ga lahko videl vsak dan.«

Kar je v »pravljici« iz Rezije povedano naravnost, skoraj naturalistično, je v sursilvanski legendi nekoliko olepšano, prekrito s svetniško tenčico, vendar v bistvu stojimo pred isto epizodo. Direktnih povezav med Rezijo in retoromansko Švico seveda ni moč niti postulirati, vendar je na dlani vsaj delna podobnost (si parva licet) jezikovnih in kulturnih razmer v dolini Rezije in v odmaknjenih dolinah retoromanske Švice. Glede rokopisa *Vita de Soing Giosaphat* etc. je bilo sicer ugotovljeno, da je iz prve polovice 17. stoletja, vendar pa da ima za podlago precej starejšo italijansko redakcijo — iz 15. stoletja.

Druga mogočnost (če ne celo verjetnost) pa bi bila ta, da je pravljica-legenda o Jozafatu in Barlaamu — ne-vemo-kdaj — dosegla Rezijo

brez pisanih pomagal, samo po ustni poti, in se v Reziji kolikor toliko trdno zasedrila, podobno kot neka druga redka izročila: npr. o sv. Antonu puščavniku — rezijanskem Prometeju, o ujetniku pri rezijanskem Polifemu, o Pet(r)u (de) Abano — rezijanskem Mataju idr. Iskanje analogije bi nas spet pripeljalo najprej v reto-romansko Švico, od koder pa žal ne poznamo niti ene izmed ljudskih variant, ki so pred dobrimi sto leti menda še krožile med sursilvan-skimi katoličani (De Curtinsovo sporočilo).

V primerjavi s katerokoli knjižno izdajo je ljudskost rezijanskega »Jozafata« očitna. Dokazi so na dlani: do skrajnosti poenostavljeno dejanje in krepko obtesano ogrodje, izpad vseh poučnih scen, prilik in teoloških razprav. Vse, kar ni čista akcija, se je obletelo. Vrsta junakov izvorne knjižne povesti (Araches, Lionon, Nachor, Teuda idr.) je izginila brez sledu, Abener je postal anonimen »Jozafatov oče«, ki je zdaj najbrž prvič dobil ob stran »mater«, versko še bolj zagrizeno od njega (kot v tistih ljudskih pesmih, kjer »so hujše žene ko možje«). Prav tako ni nikjer več geografskih imen, tako

da se zgodba tudi glede tega močno nagiblje v pravljíčnost. Kraljestvo, dežela, dom, podzemljsko bivališče, cesta, gozd, ki ga na koncu posekajo — to je celotno prizorišče, če odštejemo namig na svetopisemsko »dolino Jozafat«. Glavna junaka, ki drugod nastopata dosledno in izrečno kot svetnika, sta v Reziji privzdignjena samo po smrti: Barlaamu se glava »zasveti kot sonce«, Jozafatu v njegovi deželi zvonovi zazvonijo v slovo sami. Med čisto in na pol pravljíčnimi prvinami je treba omeniti vsaj še v gozdu živeče brate puščavnike, od katerih je vsak za sto let starejši od prejšnjega. Tudi nedoslednosti ali nasprotja kot npr. to, da je Barlaamu 60-70 let, ko pride prvič k Jozafatu pod zemljo, na koncu pa se v gozdu ponaša s tem, da ima več kot 400 let oz. da se bliža 450., v »pravljíčnem času« niso nič posebnega.

Če bi koga motilo prepogosto ponavljanje besedic *an rekel* (je rekel) in *an di* (pravi) med dialogi, moram pojasniti, da bi se mi v tile prvi, spominski objavi vsako črtanje zdelo nepietetno. Moja transkripcija s traku je do pike zvesta, tudi tam, kjer je v Pordenonu živeča Re-

zijanka včasih »zašla« v italijanščino brez potrebe, kjer bi brez vsake muje imela na voljo pristno rezijansko nadomestilo.

Kljub neusmiljenim vsebinskim okrajšavam rezijanskemu Jozafatu nikakor ne bi mogli očitati estetske neučinkovitosti. Nedoločen sij otroške naivnosti, neoprijemljiv, ampak razlit nad celotno zgodbo, jo dela simpatično in privlačno. Celo za rezijansko zabavo nepogrešljiva inštrumenta »citira« in »brúnkalnica« (golsli in bas) sta bila pritegnjena...

V knjižnem besedilu - na desnih straneh - so podčrtana nekatera mesta ali stavki, kjer se pravljíčarka Tina Vajtova spozabi in za hip izstopi iz svoje epske rezerviranosti, da bi opozorila na to ali ono posebnost znotraj ali zunaj same pravljíce: npr. naj si poslušavec zapomni, da je sama ganjena ipd.

V rezijanskem izvirniku - na levih straneh — sem črkopis poenostavil, kolikor se je le dalo. Kako sem to naredil, bo najlepše spoznal, kdor lahko vzame v roke Trinkov koledar 1968, kjer je na str. 119 sl. natisnjena pravljíca o smrti, kakor jo je povedala Tina Vajtova. Pri sedanji poenostavitvi pisave sem mislil na vse tiste —

predvsem Rezijane — ki niso filologi, pa bi vendar radi brali svojo domačo besedo tiskano. Če obvladajo svoje domače narečje, jim tudi veljava posameznih črk ne bo delala večjih preglavic. Pri tem naj mi bo dovoljeno spomniti na eno izmed funkcij besedila o Jozafatu in Barlaamu v preteklosti: na pedagoško funkcijo. Stara pričevanja iz Italije (1729), iz Dubrovnika (začetek 18. stoletja) in iz retoromanske Švice (19. stoletje) poudarjajo, da so se prav ob Jozafatu in Barlaamu — naj si bo v zasebnih ali v uradnih šolah, pri družinskem ali javnem pouku — otroci in slabo pismeni odrasli vadili v branju in pisanju. Če bi danes, proti koncu 20. stoletja tudi »Jozafat« Tine Vájtove spodbudil koga izmed Rezijanov — magari samo enega — k branju in pisanju domačega govora, bi bil tega najbolj vesel

Milko Matičetov

»Človek, ki zameta svojo narodnost in svoj jezik, nima lastne osebnosti, nima značaja ne časti ter dela krivico sami naravi.«

(Trinko)

KAZALO

	Str.
Ljubka Šorli: Mali svet	30
Alojzij Res: Ivan Trinko Zamejski	31
Jože Peterlin: Neznani Ivan Trinko	41
Marica Nadlišek: S Trinkom na Trčmun	53
Borut Uršič: Rezbar Jernej Vrtav in slikar Luka Šarf	58
M. V.: Mario Laurencig, zlatomašnik	72
Emil Cencig: Pre Mario Laurencig	77
Zdravko Reven: Pre Anton iz Laz o božičnih praznikih	92
M. V.: Cuffolove pripombe k ital. ljudskemu štetju	95
Emil Cencig: Pre Rinu Markiču v spomin	101
Izidor Predan: Enotni za naše pravice	106
Slavica Plahuta: Pred 40 leti so v Beneški Sloveniji ustanavljali slovenske partiz. šole	110
Milko Matičetov: Jozafat in Barlaam v Reziji	122

SLIKE

	Str.
Ivan Trinko kot profesor	34
Ivan Trinko — devetdesetletnik	44
Luga Šarf: Poslikava prezbitarija p. c. sv. Petra na Peratih	61
Jernej Vrtav: Oltar v Landarski jami	65
Jernej Vrtav: Mati božja v Dol. Barnasu	67
Jernej Vrtav: Oltar križanja v Sv. Lenartu	69
Mario Laurencig	72
Udeleženci Laurenčičeve zlate maše	80
Pridiga pri zlati maši M. Laurenčiča	84
Udeleženci zlate maše	88
In Memory of Marchig Don Rino	101
Pre Azeglio in mladi iz Benečije zidajo hišo v spomin R. Markiča	103
Manifestacija na Travniku v Gorici	107
Srečanje med Barlaamom in Jozafatom	123
Rezijanka Tina Vajtova (1900-1984)	149

TRINKOV KOLEDAR

Letnik XXXIII

Uredil: Joško Kragelj
Natisnila tiskarna Budin - Gorica 1984

uff. sup.

S

TRINKOV koledar

inv.št:

4951